

321.888

321.889

Könyvek

Könyvek

ELBESZÉLÉSEK

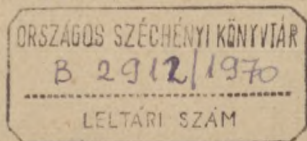
HEGEDÜS SÁNDOR

LYRA

KÖNYVKIADÓVÁLLALAT, BAROSS UCCA 45

321. 889

VANILIA

Kis köteg vanília — semmi más! Mégis mennyi, — sőt minden! Nem ezek a kis fekete csomagba szorított pálcikák, mert hisz ezek pár frankot érő tárgyacskák. Hanem a mi hozzájuk fűződik. Az a valami, az a nagy dolog, az a minden! Semmi a tárgy és óriássá nő előttünk, ha megfelelő emlék fűződik hozzá. Emlék, melynek méretei messze túlhaladva átnőnek a tárgy alakján és néha egész életet és bensőnk legrejtettebb valóját tartalmazzák.

Igy vagyok én ezzel a kis köteg vanília pálcikákkal, melyeket a nizzai vásáron kutattam fel. Nem is magamnak, hanem, hogy megvegyem, ott a nizzai virágvásár közepén, attól az öreg anyókatól, aki évtizedek óta kiabálja ott, kis bádogszelencéje mellől: „La vanille! La vanille!”

Milyen semminek látszó dolog ez az egész.

És most, mikor a kezemben van ez a jó illatú, kis finom fűszercsomag, a lelkem megtelik az emlékek egész rajával és mintha kitelne egész bensőm egy gondolattal, mely lelkünk mélyén szunnyadva, mindig él és aztán, koronként megtölti, elborítja egész bensőnket.

Istenem! mikor még a gyermekszem látásával néztem a dolgokat és a gyermekfül hallásával értesültem az eseményekről, tárgyakról, sokszor hallottam, valahányszor vaniliáról volt szó, szegény jó anyám mindig ezt mondta:

— Ó, azt csak a nizzai virágvásáron lehet kapni! Ott van egy öreg anyóka bádogszelen-cével, az árul egyedül jó, finom vaniliát!

Most, hogy Nizzába vetődtem, ellenállhatatlan vágy hajtott a virágpiara, ama téglalakú hosszú térre, ahol a Cote d'azure csodavirágai vonulnak föl és színükkel, illatukkal, változatosságuk száz árnyalatú pompázásukkal gyönyörködtetnek bennünket.

Amint ott bolyongtam a nagy szegfűcesopor-tok között, egyszer csak megüti füemet az anyóka vékonyka hangja: „La vanille! La va-

nille!“ Odaléptem hozzá, tíz sou-ért adott egy kis köteget. Megszagoltam a kis pálcikákat és finom, nagyon finom illatukat élvezve, szívtam, föl-föl a lelkembe! Vanilia! — és ime felidézve áll előttem az ő drága emléke; mennyi ötlet, mennyi gondolat, mennyi akarat; hazája, magyar faja és családja iránt, mennyi szeretet, mennyi rajongás, mennyi hit, mennyi törhetetlen kitartás, erő, judicium, éleslátás, előrelátás, jóslás és minden, ami emberi lelket mozgat, irányít, fölemel, nagygyá tesz! Egy női lélekbe beszorítva!

Itt a virágözön között emelkedik ki előttem fényes lelki nagyságában! Mindent tudott, mindent megértett és mindent önmagából merített.

Vannak hegyláncok, melyeken végigvonul a nemes érc és hol itt, hol ott üt elő dús gazdagságban. Ilyen volt az ő őseinek családi láncolata. Mennyi érték, mennyi energia volt bennük elraktározva és minő hő szeretettel csüngtek mindenben, ami magyar! Az ember, ha rájuk gondol, érzi azokat a láthatatlan erőket, titkos rugókat, melyek a magyar fajt vitték

előre, fenntartották és emelték. Mert csak úgy maradhat fenn a faj, ha a hazaszeretet, a faj iránti rajongás törhetetlen sziklavárai, örök menedékei az anyák lesznek, mert azokból kell feltámadni a megsanyargatott fajnak, hogy régi fényében, igaz dicsőségében, a nemzetek között érdekes egyéniségének megfelelő elismerésében éljen újra! Balkán népáradások, sodródások csapkodnak a nemzet körül, az ár nő, emelkedik, szinte elborítja. De az emberi lelkek ereje, minden szennyes ár felett küzdve, küzdve fent lebegteti a magyar pszikét!

„Vanília! Vanília!“ régi, igaz magyar lelket idéztek ti elém; a semmiből teremteni, azt megtartani és megőrizni. Mily kicsiny minden fogalom, mikor a nagy példaadó lélek lebeg az ember előtt. És a kis vaniliacsomag mögül milyen óriási perspektíva bontakozik ki előttem.

Mi a nemzet jövője? — csak az, ami az egyéné — a törhetetlen, megalkuvást, nehézséget nem ismerő, csak céljára tekintő akarat, amely a legszentebb erkölcsi erő!

Ó, ti távoztok, ti eltávoztok, mennyi volt

bennetek ebből, hogy lebegett fenn-fenn, magasan a magyar lélek a négy nemzet között; egyéni tűzben, csoda varázsban, a bámulat ragyogásában — a ti lelketek révén! És a ti lelketek száll, itt szállong az élők között, a láthatatlan hatalmak és titkos erők után és tüzel, föléleszt, lelkesít fenntartani a magyar pszihét!“

Kis vanília, mely elém idézed a nagy magyar lélek emlékét, láthatatlan pólusaidból árasztod finom illatodat, épp úgy, mint az emlék, mely hozzád fűződik, láthatatlan úton kél életre lelkem mélyén és betölti azt.

Ó, vannak erők, melyek sohasem mulnak el, ó, vannak érzemények, melyeknek ereje beláthatatlan, tartalma örök. Ezek a szent erők azok, melyek titkos úton járnak, titkos hatalmukkal uralkodnak felettünk és titokzatos pillanatokban jelennek meg előttünk. Mert nemcsak a reális valóságokban van erő, van azokban is; de óriási, hihetetlen erő van a láthatatlan dolgokban, az érzésekben, a szent emlékekben, amelyek fenntartanak, ösztökélnek és megőriznek bennünket; bennünket egyéne-

ket egyaránt úgy, mint fajt, nemzetet, országot, hazát, világverő magyarságot!

Az emlék az az erőforrás, amelyhez vezekelve járulunk; az emlék a kútfő, amelyből táplálkozunk; az emlék a pillér, amelyen állunk; az emlék az oltár, amely elé leborulva újra éledünk; az emlék a szent hatalom, mely elkísér bennünket az élet útján és megóv, megtart és felemel!

Ó, nem vész az el, ki emlékei szent tüzét szítja, azt táplálja; mert az emlékezés szent levegője jótékony erejével körülveszi, megvédi, biztos útra vezeti.

Ó, emberek gyűjtsetek lelketekben emlékeket, hogy gazdaggá tegyétek benső életvilágotokat! Mert mérhetetlen nagy kincs a nagy emlék és hogy ez hogy irányítja, hogy vezeti az embert az ő titkos hatalmával, azt csak az érzi igazán, aki hisz az emlékek csodahatalmában. Mert hit és emlékezés két ikertestvér, karöltve járnak, egymást el nem hagyják, egymásba kapcsolódnak!

Kedves illatú vanília, te, aki elvezettél a nizzai vásárra, hogy felkeresselek, felkeresse-

lek azért, hogy hódoljak egy édes, nagy emlékeknek, szállj, szállj finom páralelkeddel, mint oltárról a mirrha illata és az édes emlékezés percét töltsd be egészen. Töltsd be úgy, hogy az élet utjain megtaláljam mindig a rejtett helyen lakó egyedüli igazat, amelyhez csak a távollevő titkos hatalmak tudják elvezetni az embert! Mert kis dolgokhoz kapcsolódnak nagy emlékek, de nagy emlékek kapcsolata adja az életet; az élet pedig minden, akarat, erő, emelkedés, csüggedőnek életöszön, hanyatlónak — feltámadás!

A N A P I M Á D Ó

Juliusi nap van, csodaszép naplementével. A vízparton járok mind azt nézik, még az ablakok is kinyílnak és a szobából kikandikáló fejek is megbámulják a lehúnyó nap szép, titokzatos eltűnését. Olyan az, mikor így lehúnyja a szemét, mintha egy nagyszívű, aranylelkű ember húnyna el ott vele.

*

Másnap délelőtt a városban járkáltam, mikor egyszer csak megállít a barátom:

— Képzeld, Zsiga meghalt!

Idegesen kérdezem:

— Mikor?

— Tegnap napnyugta után!

— Szegény fiú!

Mindketten tovább megyünk. Járjuk az élet

útjait, leórljük a napokat — az élet tovább folyik.

*

A télen jourra hívtak. Én ugyan nem vagyok jourozó alak, mert arról csak annyit tudok, hogy ott sok teát kell inni, aztán szidni minden távollevőt, ismerőst, ismeretlent egyaránt; különben nem mulatnak jól az asszonyok és unalmasnak találják az embert. Azért mégis elmentem, nem a jour miatt, de érdekelt egy asszony és akartam látni, hogy kivel udvaroltat magának. Egv kis érdeklődés, ennyi volt az egész.

Színhely a szalon, melyen jour-társaság van együtt, én léhaságokat beszélek a háziasszonyoknak, én figyelek a szép asszonyra, aki miatt ide jöttem. Valaki a zongorához ül és mélabúsdalt játszik. Ebben a pillanatban nyílik az ajtó és belép rajta egy öreg asszony és egy fiatal nő. Az öreg asszony fekete ruhát visel. A fiatal nőn szürke ruha van, kissé kivágva, kreol bőre barnállik, ébenfekete hajába piros virág van tűzve. Vállát könnyű shawl takarja. Arca nyugodt, szeme nézése mélabús. Mikor a

zeneszóra belépett, azt hittem, a fájdalom szimbolizált alakja lép be, ebben a nőalakban életrekelte. Pár pillanat múlva bemutatkozunk. Megdöbbenek neve hallatára, az én szegény Zsiga barátom özvegye! Valami különös érzés fog el, visszaemlékszem a naplementére és a másnapi halála hírére. Véletlen és emlékezés!

*

A vacsoránál ülünk. Barátom özvegye mellett ül. Oly távol van tőlem, oly idegen. Idegen hangulat a társaságban, valami régmúlt dolgról beszélgetnek. Aztán messzi tájakról, ahol az arany sugarú nap ragyog. Szomszédnőm felsóhajt:

— A nap! Az aláhanyatló nap!

Arcán szomorúság ül. Megkérdézem:

— Nem szereti a napot talán?

Szórakozottan válaszol:

— Én? Nekem mindegy, de ő nagyon szeretete!

Szemeivel maga elé néz, mintha a távollevő múltat akarná megjelentetni. Megszólítom:

— Hagyja a múltat, ott nem jó fel többé a nap, oda már örök sötétség borult!

Kétségbeesetten vergődik:

— Mit tegyek?!

— Hogy úgy mondjam, emeljen falat a lelkében és a mögé falazza el emlékeit!

— És ő örökre eltűnjék előlem?

Vigasztaltam:

— Nem fog eltűnni, maga tudni fogja, hogy a fal mögött ő van, csak nem fog oly éles fájdalommal hatni a reá való emlékezés!

A szomorú szemek rám néznek:

— Ismerte őt?

— Ismertem, gyakran találkoztunk, kezet fogtunk, beszélgettünk, tovább mentünk!

— Akkor nem ismerte. Ismerni csak az ismerte őt, aki az ő lelkének minden árnyalatát követni tudta. Lássa, az ő jeligéje volt a „Nap“. A nap, a fényes, a sugárdús, az éltető nap volt az ő mindene. Abban és azáltal látta megédesülni az életet, ha elnézhette annak gazdag ragyogását. Gyakran leutaztunk délvidékre, akkor ott volt egész nap a szabad ég alatt és csodálatos gyönyörűséggel tudta

elnézni, mint száll alá a déli nap, mint nyugszik le a hegyek mögött, vagy mint hanyatlik a tengerbe. Egész lénye átalakult. Szeme fénylett, mint aki mennyei boldogságot érez és úgy látszott, hogy egész lelkét betölti az a pár nap-sugár, mely onnét az alátűnő napgolyóból feléje száll! Oh, szegény, mennyire tudta élvezni a napfényt!

Az asszonyka elhallgatott és én csodálkozva néztem rá, mert mikor így beszélt az én elköltözött barátomról, csak akkor láttam, hogy az egészen más ember volt, mint amilyennek én úgy futólagosan ismertem. Minden szavával közelebb hozta őt hozzám és az elköltözött, relief-szobor alakja, lelki formáival megalkotva, tényleg odarajzolódott eléem. De az asszonyka beszélt tovább:

— Hátha még ismerte volna őt úgy, mint ahogy én megismertem, azon pár év alatt, hogy vele élhettem. Úgy érzem mostan, nagy magányomban, hogy az az ember annyi nap-sugarat adott nekem az ő arany lelkéből, hogy az egész életemre el fog engem kísérni. Csodálatos lélek volt, mindent rajongva szeretett,

amiben művészet vagy finomság volt; de semmit nem imádott annyira, mint az aranyragyogású napot. Ez volt az ő Istene, ennek fényében, ennek meleg lelkében hitt. És csodálatosan a nap is megérezte azt a nagy imádatot, mellyel szegény ő iránta viseltetett, mert eljött és elkísérte őt utolsó óráján át a másvilágra!

Julius volt, nyári nap, teljes ragyogással. Ő ott feküdt a betegágyán és nézte a napot, amint lassan-lassan befutotta tűzszekerével kimért pályáját és haladt az égi úton, a hegyléc felé, hogy a mögött elrejtőzve, menjen el az ő napnyugati országába.

Szegény félkönyökre dőlve nézte a napot és hagyta, hogy az arcát meleg sugaraival elárassza.

Alig beszélt, néha sóhajtott csak fel, sovány kezét a nap felé emelve és mint a napimádó kiáltott fel: „A nap! A nap!”

Az ő napja! Aztán búcsúzott tőle, csókokat küldött feléje és minden ráeső sugárt hálás mosollyal üdvözölt. Csodálatos volt az, hogy bár teljes tudatában volt annak, hogy az az

aranyragyogású nap az ő életének utolsó napja, mégis az ideális lélek tiszta boldogságával nézte, követte a napot, égi útján nyugovóra szállva. Egyszer intett, hogy hajoljak föléje és halkán, sóhajszerűen kérdezte meg:

— Hány perc múlva megy le a nap?

— Hatvan perc az egész!

— Ennyi az életem!

Alig birtam könnyeimet visszatartani, amint ő fáradtan újra a nap felé fordította a fejét. Ezalatt a nap a láthatár szélére ért és vörös színbe csapott át és ezek a vérvörös sugárkékék világították meg a haldokló ágyát és a mikor az ott pihent a lenyugvó nap sugarai-val elborítva, olyan volt, mintha vérvörös fényben égő máglyán pihenve halt volna meg ő, az utolsó napimádó! Csodálatosan szép naplemente vált és ő kiélvezte ezt utolsó percéig. Az utolsó sugár felé, mely letűnt a falról, utána kapott, aztán sóhaj, panasz nélkül meghalt.

A csillagok bűvös fénye már mozdulatlanul találta és az ablakon beszűrődő éji harmat, összevegyülve az én keserves könnyeimmel,

mosdatták halotti arcát. Vége volt, elment a nap után, az örök nap országába!

Az özvegy elhallgatott és én ott láttam magam előtt szegény barátomat, amint lelke tiszta érzéseivel rajongva keresi a napot, valahol messze távol, ahová követni emberláb nem tudja őt.

*

Pár hónap múlt el ezután és a nyár elején vadászni indultam. Mikor a hegyaljai temető mellett elhaladtam, a vakító napban feltűnt egy fehér obeliszkszlop, amelyről fehér rényshiporkákkal hullottak le a napsugarak, mintha már a márvány teleszívta volna magát napfénnel s most ő ezt sugározna ki magából. Az oldalút kanyarulatánál arra felé mentem és megdöbbenve láttam a fehér emlékkövön barátom nevét. A napimádó nyugodott ott s a nap felkereste izzó sugaraival és körülesókolta a hideg márvány-émlékét.

*

Egész nap vadásztam és csak napnyugta felé tértem haza. Mikor a hegygerincre értem,

akkor ment le a nap a völgy alján és sugarai-
val az arcomba sütött. És csodálatosan újra
a napimádó jutott eszembe és az a pár szó,
melyet róla nekem egyszer özvegye mondott;
az a pár szó, amellyel a szerető szív jellemezte,
megrajzolta hűen az ő elköltözött társát, az én
szegény barátomat. Megálltam a lemenő nap
előtt és elgondolkoztam szegény társamról és
úgy éreztem, hogy az emlékezetnek csodaszép
relief-képe van kiöntve abban a jeldemzésben,
melyet róla a hű lélek nekem, az ismeretlen-
nek, mondott. Szavakkal jelentette meg előtt-
tem az ő reliefjét, amely el nem múló módon
vésődött emlékezetembe, úgvannyyira, hogy az-
óta minden szép napnyugtakor megjelent
előttem az elköltözött alakja s belevésődött a
múltba vesző gondolataimba.

B U J Ó C S K A

Szomorú, ködös nap. A felhők ráborulnak a városra és ködanyagjukkal álomszerű hangulatba ejtik. Minden él, de lassú és vontatott mozdulattal jelzi életerejét. Nem a lüktető élet ez, hanem csak másodrendű, nem aktiv, csupán negatív. A kocsik nem száguldanak, az emberek lassan járnak, mintha a köd akadályozná az embereket a járásban, még a géphajtotta járművek is kimérten mozognak, azok sem éreznek kedvet semmiféle gyorsfutásra. Az idő hangulata uralkodik mindenen és mindenkin. A legboldogabb az, akinek még az uccára sem kell kimenni, hanem a kályha mellől nézheti, az idő bús hangulatát. A kaszinók tele vannak. Az öregek külön csoportban ülnek, a fiatalok is elkülönítve. Szó szót követ. A gázkandalló lángjai sisteregve nyaldossák az aszbeszt-rácsot és a szivar füstje szálong a

levegőben. Az öregek beszélnek a kis sarokban, kedves, nyugodt, póznélküli formában a régmúlt időkről, a régi barátokról.

Oly szép az ő beszédjük, csendes és nyugodt, benne van a leszűrődő élet egész nyugalma és életbölcselete. Micsoda lobogás az ő szavukhoz képest a fiatalok vitája. A rőzse és a szalma lobogó lángja ez a meleget adó parázshoz képest. Jobb az ilyen őszi estén az öregekre figyelni, mert a homályos időhöz a megnyugtató beszéd való, amely lecsendesíti az ember bensejét.

És égett a kandalló tüze és szállt a szivarfüst és folyt a csendes beszéd. Lassan közeledtem az öregek csoportjához és elhallgattam a karosszékből az ő okos beszédjüket. Volt közöttük egy szépen öszült ember. A nyolevan éven jól tul levő Berci bácsi. Aki még élő tanúja a nagy időknek, mikor a lánglelkű szónok forradalomra lobbantotta az országot és aki még a lánglelkű dalnok verseit a költő ajkáról hallotta; most ő szólalt meg:

— Megint fekete zászló leng az épületen. Ami sorunkból távozott el egy, hogy rágon-

dolva, saját sorsunkat lássuk benne. Szegény elköltözött jó pajtásom volt, utolsó iskoláris társaim közül való. Nem játszunk többé bujócskát, mert olyan mélyen elbujt, hogy oda nem hat le az én hívó szavam! Bizony annak több mint hetven esztendeje, hogy mi bujócskát játszottunk. Tizen voltunk jó barátok, ezek közül maradtunk mi ketten utolsónak. Ő, aki most ment el és én, aki utolsónak siratom őt, többi kedves társammal, kik mind-mind itthagytak enket!

— Istenem, milyen is a gyermek. Ezelőtt hetvenegynéhány évvel mi volt a mi mulatságunk? Leckeóra után találkozás a régi temetőben. És ott a sírok között és a sírokon folyt a mi vidám játszadozásunk. Legnagyobb mulatságunk a bujócska volt.

— Egyikünk a kereszthez támaszkodva behunyta szemét, a többi meg ezalatt elbujt. Elhanyagolt tamariszk bokrok voltak ott, széles hátú sirkövek, meg egv-két magasabb sirhant. Ezek mögé bujtunk mi, míg a hunyó fel nem kutatott bennünket. Azóta ezek a hunyók mind lehunyták szemüket és nem is nyitják

ki soha többé. Most is elbujtak, de az ő buvóhelyük örök tanyául szolgál nekik és hiába megyek most a hantok közé keresni őket, nem ugrálnak már ki a hant mögül, mint akkor gyerek-huncutságból. Ők most már nagyon komolyan veszik a bujócskát, úgy elbujtak oda a hant alá, hogy onnét többé semmiféle hívogató szózat elő nem csalogatja őket.

Én, aki legutolsónak maradtam közülök, most mindig kijárok hozzájuk a temetőbe és megállok egy percre mindenkinek a sirja előtt és hívogatom őket. A régi gyermekkori becéző szóval: „Na Pista, de elbujtál!”

— Hej, Laci, de mélyre szálltál!

— Károly, Károly, te is elrejtőztél, hogy ne lássalak soha többé! — De ők nem felelnek, néma a sír ajka. Én is elnémulok és azt hiszem, hogy megdermedek a hidegségtől, amely a lelkemet rázza, de mindig észretérit egy-egy meleg könnyesepp, amely lassú tempóban legördül ráncos arcomon. Jól érzem én, hogy én vagyok a hunyó, aki keresem őket, keresem őket hasztalanul, pedig nem is őket keresem,

hanem önmagamat, mert hisz mindenikük lelkében éltem én is, a barátság révén.

Az a mi bujócskánk volt a mi kis életünk és folytatódott a nagy életem át, amíg eljött az a nagy bujócska, amely örökre elválasztott bennünket. De az idő hiába mult el, az a hetven év hiába repült el felettem, barátaim ma is úgy állnak előttem, mint álltak akkor, mikor ott a hantok közül előugráltak a hívó szóra. Mily furesa, ha arra gondolok, hogy milyen boldogok voltunk mi ott a sirok között és milyen édes és gyönyörűséges helynek tartottuk a temetőt. Amint pár nerc szabad időnk volt, futottunk a temetőbe. A temető volt a jelszó. Az volt a játék, az életöröm, a szabadság, a vídamság jelszava.

Hej azóta de más értelmet kapott ez a szó a fogalmamban. Nem szállt fel annyi kacagás gyermek-lelkemből, mint amennyi síró órát eltöltöttem azóta ottan! Pedig az az elhanyagolt temető, szomorú, vad hely volt; az a másik meg, ahová most kijárok, művészi emlékekkel megrakott, gondozott kert és ha nem tudná az ember, hogy azok a szobrok és műemlékek mit

takarnak, mennyi fájdalmat és jajszót fednek el, akkor azt hihetné az ember, hogy ez a városlakók ünnepi kertje, ahová legszebb emlékeiket rakják, hogy abban gyönyörködjenek.

Hetven év! — tova szálló évek raja, hadd álljak meg egy szóra! Hisz minden napot áldásnak tekintek, amit megérhetek és a rohanó napok árján lelkem a múlt felé halad, oda tekint, ott keresi a verőfényt, melyet a jelen már nem adhat meg neki. Most, hogy visszanézek a gyermekkor édes éveire, úgy érzem magamat, mintha ködön át távoli verőfényes tájat látnék, amely messze lent van a völgy alján és amelyre én magas hegy tetejéről nézek alá, egy hegytetőről, amelyre az évek sorai toltak fel engemet. És ha így áttekintem most meszsziről, a hegytetőről egész életemet, csak egy szó juthat az eszembe, ajkamra csak egy hang tolul, amelyben benne van az egész élet kritikája és benne lelkem megnyugvása. És ez a felverődő hang, a lelkem hangja ezt kiáltja felém: „Ennyi az egész!”

Az élet nagy rejtélyei, a vágyak, a kilengések és felhörgések, a kicsattanások és ábrán-

dok, ezek mind, mind összezsugorodnak és el-
tűnnek és a nagy küzdelmek és gyötrődések,
szívszorongások és kínok mind elmosódnak és
elsimulnak és ha visszatekint az ember innét
az évek halmazáról le a völgybe, akkor csak
azt érzi, hogy a nagyméretűnek hitt élet he-
lyett, amelyben nagyszerű dolgokat várt, nem
talál semmi grandiózusat és az egész ügy az
élet végén kicsinyesnek, egyszerűnek és telje-
sen sablonosnak tűnik fel az ember előtt. És
az az érzése van az embernek, hogy ezt fiatal-
korában csak azért nem vette észre, mert nem
volt elég jó ehhez akkor még a szeme. De az
öregkor, amely pápaszemet és hályogot rak az
ember szemére, az aztán kinyitja az ember-
nek az igazi szemét, amellyel minden dolgot
helyesen, a való értéke szerint tud megítélni
és ekkor igazi, nyugodt életbölcselethez jut el,
mely lelkének megnyugvást szerez és ez a
megnyugvás mondatja az emberrel aztán, mi-
kor visszatekint az életére: „Istenem, hát eny-
nyi az egész?!“

Ennyi bizony és az egész nem tart tovább,
mint valami nagyobbsszerű bujócskajáték; de

ha ebben elbujik az ember, akkor aztán nem is lelik meg többé. De minek is lenék, hisz akkor már másféle emberek játszadoznak majd a földön és az ember ki se ismerné közöttük magát. Legjobb úgy a világ rendje, ahogy van. Az élet tart a kis bujóska-játéktól, a nagybujós-káig, amelynél aztán a buvóhelyet emlékkővel jelölik meg.

Mi kis társaimmal a temetőben kezdtük az életet, a versenyt, a küzdelmet, a bujóska-játéknál — nos és ott is végezzük be. Ennyi az egész!

Berci bácsi elhallgatott és senki sem zavarta meg a finom és mélabús hangulatot, mert mindenki úgy érezte, hogy nem az öreg Berci bácsi szólt ott az ő kedves hangján, hanem maga az élet, maga az Idő volt az, mely emberajkon át hallatta változatlan törvényeit. Az Idő, mely a legigazságosabb gavallér az egész Mindenségben, az Idő, mely a legjótékonyabb hatalom a földön, mert mindent kiegyenlít, mindent jóvá tesz és mindent elrendez úgy, ahogy helyesnek találta.

És szállt a füst a kis szobában és lobogott a

gázkandalló lángja és mindenkinek lelkében lobogott a kegyeletes láng, amelyet a hangulat révén Berczi bácsi keltett életre bennünk az ő bujóska-játék meséjével. És érezte mindenki, hogy ez a pár napi időfutam, amely a rendelkezésünkre áll itt a földön, valóban nem éri meg azt a gyűlölködést, amivel egymást gyötörjük, hanem csak éppen arra elegendő, hogy egy-két küzdelmes nap után elmerengjünk szivarfüst mellett azokról a jóbarátokról, akik már eljátszották játékaikat és akik a nagy bujóska-helyen várnak mireánk, hogy újra együtt legyünk és szépen csendesen ott aludjunk egymás mellett.

A VÉN KÖRTEFA

A pázsitos kert sarkában ott áll a vén körtefa kérges törzsével, ráncos ágaival, gazdag terméssel megrakodva. Hatszor tiz év óta minden ősze meghozta ő hüen termését, hogy a kert népének gyönyörűséget szerezzen. A kert népének, amely hosszú évtizedek alatt részint eltűnt, majd megsokasodott, az emberöltők változásával. A kert átalakult körülöttük, csak ő maradt a régi, a vén körtefa, aki hüen teljesítette kötelességét és ősze kelve minden évben meghozta az ő gyümölcsadóját, amellyel a kert lakóinak a gondozásáért adózott.

Szép, egyenletes élete volt a körtefának, a hegy hajlata megvédte az észak viharja elől és ha koronként viégigzugtak is ágai között az őszi viharok, azok csak arra voltak jók, hogy lerázzák ágairól a levélhalálra érett leveleket. Hú barátja a nap, mindég megtalálta őt az év

minden szakában és még a zord télen is, ha elősütött **a sűrű függőnytábor** mögül, először is a vén körtefa ágairól olvasztotta le az odakódott hóterhet, hogy az öreg fa szabadon föllélegezhessék.

Ha a tavasz eljött a róna felől, az is hamar rátalált a kert hajlatában az öreg körtefára és addig lehelgetett rá enyhe bársonyos lehelletével, míg fehér bimbóvirágait kifakasztotta a rügyágakon és új virágzásra készítette az öregvő fát. És ez engedett a gyöngéd simogatásnak és magára öltötte virág-ünneplőjét. Eleinte fiatal korában olyan volt, mint a fehérbe öltözött, edzett ifjú, aki megy, hogy szembeszálljon az élet viharával, később, mint komoly ember, aki legszebb gondolatait most termeli és végül mint a fehér aggastyán, aki élvezi hosszú életének szép gyümölcsét. Szép élete volt, egyenletes, gyümölcsdús, másokat boldogító, sok-sok embernek üdülést, gyönyörűséget nyújtó. Sárguló levelei mindig lepelképen hullottak alája, hogy beterítsék a fagyökér alját, hogy mire jön a téli álom, saját levelei takarója földje, életet adó gyökérszervezetét.

Milyen más volt az a kert, mikor ő idekerült; a kőszirtes kigyófészek, amelynek sziklatalajában nehezen tudott a csákány üreget vájni, hogy a csemetefákat oda ültethessék.

Jól emlékezett rá, őt egy derék férfi hozatta ide, aki a munkásoknak szorgos parancsokat adott, hogy serény munkával takarítsák ki a kertet, megtisztítva azt a bozótól, kövektől, hernyótanyáktól és kigyófészekektől; hogy a kert átmunkált földje fölnevelhesse a fiatal gyümölcsfákat. Fiatal nő állt a férfi mellett és elnézte a szorgos munkát, majd ő is segített, hogy a fák szépen legyenek elültetve, gyönges testök karóhoz legyen kötve, megóva a viharok elől. Hol volt az az idő, messze-messze, mélyen az eltűnő múltban.

Akkor a völgy alján még kicsiny volt a város, zürzavaros lármája nem hallatszott föl a hegy fái közé, lassan élték az emberek nyugodt életüket és nem hajszolták halálra magukat, hogy pénzzé váltsák fel a nap minden pillanatát. Egymást sem üldözték, duvadnak tekintve embertársaikat, békén megfértek a kis város területén, ismerték egymást, becsülték a

jót és kizárták maguk közül a fekete lelkiüket. Ez akkor volt, mikor a fiatal fa első virágait hozta.

A fiatal férfi ott állt előtte hű hitvestársával és gyönyörködve nézte az első virágjait ennek a kis csemetefának, melyet telkén elsőnek ültetett. És a fa megértette azt a hű gondosságot, mely őt körülvette és öszrekelve aransárgán érő gyümölccsel állt ott gazdája előtt.

Minő érzéssel szakította le a küzdő ember az első gyümölcsöt, melyet neki földje termett. Az első gyümölcsöt, melyet megosztott hitestársával, hogy örömeinek az is részese legyen.

Pár év mult el azután, viharos, zivataros év, mely elsodorta a fiatal fa szép virágait. Nem volt gyümölcs a fán és ő komoran állt ott a kert birodalmában, mint aki érzi, hogy várni kell, míg a tavasz új erőre kelti és fatestével bemutathatja új erejét. És mikor egy-két év múlva végre meg tudta mutatni termőképességét és eljött megnézni diszes fakincsét gazdája, elsőszülött fiát is magával hozta, hogy ha-

lássza az is a hű fa aranyképen csillogó termését. És a kis fiu örömében összeverte kis kacsoit és rajongva nézte az élő karácsonyfa édes terhét, mely mind feléje nézett, mintha kínálgatná a fa a kis porontynak:

— Nosza jer és szakíts magadnak, hiszen néked teremteme minden gyümölcsömet!“

És a fiu nevetve nyult az érő körte után és boldogan szorította magához a fa ajándékát. A fa is megrezdült kissé, mikor a gyermek letépte ágáról a gyümölcsöt és levelei rejtelmes zugással susogni kezdtek. Talán átértette a kis gyermek örömét és az ő fasejtjeit átjárta az az életet adó érzés, hogy a legnagyobb dolog, a legszebb boldogság — más embernek örömet szerezni! A késő ősz elvitte a fa leveleit, a gyümölcsöket akkor már régen leszedték róla és a fiatal fa újra álomra tért. És míg ő álmodott, azalatt ott lent a völgyben folyt a munka, százával sűrögtek az emberek és az a kis város kezdte bontogatni növekedő szárnyait, új bérpalotákból emelkedő városrészeit és évről-évre növekedve, világvárossá alakul át. Az emberalakok azonban megváltoztak benne, nem vol-

tak ők többé az egy célért küzdő, az egymást szerető és segítő emberek, de egymást gyűlölő, egymást üldöző fenevadak — ember képében. Az a lázas izgalom, mely ott lent a völgyben az embereket hajtotta, nem hozta meg a boldogságot, hanem gyűlöletet és elkeseredést csempészett be a lelkekbe, úgyanyyira, hogy minden ember azt hitte végül, hogy ő tulajdonképen arra született, hogy embertársait letiporja, kizsarolja, megfojtsa.

Évek multak, tavasz és őszt váltakoztak és a férfi felnőtt fiaival járt a kertben a körtefa előtt. A vékonyderekű csemetéből is terebélyes fa lett azóta és nem lehetett többé a pusztai földről leszedni gazdag termését. Létrákat és kosarakat kellett odavinni, hogy meg lehessen tartani a körteszüretet.

És ez a szüreti családi ünneppé lett, amelyben részt vett a ház apraja-nagyja, a ház ura, a ház asszonya és a felnőtt gyermekek. Mikor így körülállták a nagy fát, az rejtelmesen megrázta — mintha szél járná ágait — dús lombu karjait és levéllyelvével azt susogta a boldog család tagjai felé:

— Gyönyörködöm bennetek, mert a ti nagy boldogságtok az én boldogságom is, a ti örömeitek az én örömem és a ti ünnepeitek az én ünnepem, mert veletek nőttem fel, a ti családotokhoz tartozom én is, mert hisz nektek köszönhetem, hogy élek, hogy virulok, mert ti ápoltatok, ti gondoztatok. Egyben fogadalmat is teszek, hogy ameddig sejterőmmel csak képes leszek, minden évben meghozom nektek a nagy, a hatalmas természet áldását, gyümölcs-termésem révén!

Az idősebb fiu ekkor megrázta a fa felső ágát és a körtefa aranytermése sűrű gyümölcsösével földre hullott. Ujra lehulltak az őszi levelek és az évek gyors egymásutánban kergettek egymást és a körtefa is kezdett öregedni, az ő fatestét is kikezdte az idő viharja. Repedezettek lettek ágai és finom moha lepte be törzsét. De nemcsak ő öregedett meg, de az a kéz is, amely őt ültette, az is belefáradt a munkába már. Öregvő léptekkel jött megnézni évről-évre a fa termését és ilyenkor útjában elkísérte őt legidősebb fia is, aki kis gyermekét vezette kezén. És ekkor megismétlődött az élet.

A harmadik generáció szedte vidám boldogsággal azokat a gyümölcsöket, amelyeket már az első is élvezett. Az öreg fa jól tudta azt, hogy milyen boldogság ez, mert mikor a kis unoka fölkapaszkodott fatörzsére, hogy tépjen az érett gyümölcsök közül, szinte odahajolt simuló ágaival a szőkefürtű kis gyermekhez, hogy az elérje a ragyogó szép gyümölcsöt. Jól hallotta az öreg fa azt a kedves kacagást is, melyet a kisgyermek örömében hallatott, mikor kezében maradt a letépett körte s hallotta az öreg fa azt az örömkialtást is, amelyet az apa és a nagyapa hallatott, látván a kis ivadék örömét. Ez volt az öreg fa élete, párhuzamosan haladt a családfő életével, mindketten egy időben kezdték életüket a nagy ismeretlen világban, melynek vihar járja földjét és leteperi a gyöngét, de megtartja az erőset. De az erősek erejét is leveri az idő, mert az idő erősebb mindenkinél.

Egy hosszú tél elvitte a ház urát, a család szerető és szeretett fejét, a kert és az öreg fa hű gondozóját. Az öreg körtefa megérezte ezt ott kint kert magányában, mert az új tavaszra

kelve, nem hajtott ki többé és nem termett több gyümölcsöt, mert úgy érezte, hogy az ő élete is csak addig élet, míg örömet tud szerezni annak, aki őt ültette, ápolta, fölnevelte és annyi szeretettel körülvette.

AZ ELÁRVULT FENYŐFA

A szoba mélyén állt a fenyőfa, árván, elhagyottan. Gyertyadísz nem ékesítette, csillogó aranyfonál nem futotta be tüleveles ágait, sem ezüst meg arany füstös dió, alma, vagy cukorkák nem ringatództak rajta, sötét leveleivel keserű komorsággal állt egyedül és érezte egész szomorúságával azt, hogy hiába jön a boldog karácsony ünnepe, ő részére az nem hozhat semmi jót, sem ujat, sem meglepetést, sem semmi olyat, ami neki vigaszt szerezhetne.

Változás van az időben, a mult az elmúlt összes embereivel és a jelen nem az, ami volt a mult. Jól tudta ő; — már az erdőn hallotta fenyő-társaitól, — hogy akit közülök kiszemelnek a díszes ünnepélyre, annak rövid lesz ugyan az élete, de az alatt a pár nap alatt, a föld összes pompájával körülveszik és olyan

lelki fényességet, olyan boldogságot lát maga körül megjelenni, amilyen az emberek lelkéből igazán csak ezen az egy napon sugárzik elő. Az a pár óra, amelyet az égő karácsonyfa előtt töltenek el az emberek, körülvéve azokkal, akit szeretnek, egyik legmagasabb rendű lelki gyönyör mindazok között az örömök között, amit földi ember élvezhet.

S az elhagyott karácsonyfa csüggedten lehócsátotta ágait, mert hisz tudta, hogy az igaz boldogságnak ez a tiszta perce sohasem fog eljönni az ő számára. De ha nem jöhet el az igazi, az egyedül boldogító, akkor miért jöjjön el egy más, amely nem lehet olyan, mint az igazi volt, inkább maradjon minden sötét körülötte, hogy ne kelljen az összehasonlítás révén érezni azt a fájdalmat, hogy az igazi tiszta percnak vége van. Jobb a magány! Az egyedüllét, abban nincs ugyan semmi fény, de szürkesége sem változik, az is állandó marad. Szinte megkönnyebbülten érezte magát az üres szoba sarkában és lassanként komikusnak találta, még a gondolatot is, hogy az ő ágait cifra papírláncokkal teleaggassák és apró kis gyer-

tyákat rakjanak rá, cukorkákkal aggassák tele az ő egyenes ágait, hogy azokat arról pajkos gyerekek letépdessék. Minő sivár mulatság ez! Aztán vajjon minő játékokat, ajándékokat helyeznének el ágai alá? Csak komoly dolgot ne!

Különös világ a mai, ahol titkolni kell, hogy valaki tud valamit, különben gúny tárgya! Az nem az őserény megjelenése, az külföldi cicomával való hengegés! Ő nem akar a szeretet ünnepén gyűlölködést kelteni! Adjatok az emberek cukordobozokat egymásnak, hadd edesítsék meg ezzel egymás száját legalább, hisz oly gyötrelmeket és boszantást okoznak ugyanis egymásnak nap-nap mellett, mintha arra jöttek volna rá, hogy Jézus azért hirdette a szeretetet, hogy mi, akik az ő követői vagyunk, nap-nap mellett be tudjuk igazolni, hogy mennyire eltanultuk a gyűlölködést amely ellen ő annyit beszélt.

A magányos fenyőfa megrázkódott kissé, mintha összeborzadt volna. Az jutott eszébe, hogy milyen emberek állnák körül az ő feldíszített fatestét, ha neki is ünnepe lenne ma? Egy jó ember sem a multból! Csak idegenek,

ujak, akik előtte ismeretlenek, tőle távol állnak, legfőlebb azt tudja róluk, hogy mennyi rosszat képesek egymásról mondani és hogy milyen kicsinyesek egymás iránt.

Szinte látom — így merengett — mikor körülállnak és egy-egy pillanatra rám pillantanak, titokban mindenik valami megjegyzést készít a másikra, csak azt várja, hogy ennek a pár szent percek vége legyen s aztán hamar kiöltse a másikra keserű epéjét. Hát arra legyek én jó, hogy két percre fölirtóztassam a mások dühét? Olyan kisebbfajta vihámfájdító legyek, amely a gyűlölködés ellen van a szoba közepén fölállítva. Nem — ebből nem kérek!

Nekem nagyon jó az én sötét szobámban, csupasz ágakkal jól érzem én magam az én magányos otthonomban s talán elárvultságom: is tud annyi boldogságot nyújtani, mint amennyit újszerű, nem a régi multtal összeüggő boldogság adna. Szeretem a megnyugtató, az elárvult fa maradjon meg elárvultnak. Ne keresse a fényt, a csillogást, a másinak jutott melegséget, hanem álljon nyugodtan, mozdulatlanul a szoba sarkában. Ez ugyan

nem valami nagy élvezettel teli élet, de a létezésnek ez is egy formája és ez is valami. Ez alatt a többi ablakokban felgyult a világ, csillogtak a gyertvák, ujjongott a gyermeksereg, boldog mosolygással örvendeztek az öregek, nagy vigság volt mindenfelé, csak a magányos szobában volt komor, egyhangú a hangulat s az elárvult fa sötétben állt helyén.

Nagy némaság ült a szobában s ebben a kihalt némaságban benne volt az elárvult fa ünnepének szomorú hangulata. Egy pillanatra maga is érezte ezt, mert fölsóhajtott:

„Istenem, milyen idegen a világ, milyen távol vannak tőlem az emberek, milyen más az én világom, mint az övék! Szomorú ünnep, szomorú élet! Az én poézisem a magány poézise, az én árvaságom az egyedüllét hangulata. Távol van, elszigetelve áll minden más élettől, másmilyen is, mint a többi. Pár tűlevele a földre hullott, mintha levélhullással könyeznék. Komorsága sötétben borult végig szomorú alakján. Tűleveleit hullatta lassú percegéssel s azok földre hulltak, sorra hulltak, egyre hulltak szomorú zörrenéssel, mintha minden egy-

egy kis levélke, egy-egy érzés lett volna, mely így sorban, egymásután elhagyogatja az elárvult fát, mint akinek már mindezekre nincs szüksége.

A magányos fenyő érezte pusztulását, érezte, mint lesz mind szegényebb és szegényebb díszé s felsóhajtott: „Különben mire jó nekem az érzés, kinek adjam, ki viszonzza, ki leli örömét az én érzéseimben, felesleges cikk az énnekem már. Hadd hulljon le az is rólam, mint annyi illuzióim lehullt az életben már!”

Az éj sötéten borult a vásrosra, az elárvult fenyő ott állt a szoba sarkában, az ajtó kinyílt s egy öreg ember lépett be rajta. Ledobta kabátját, lepihent, mialatt azon gondolkodott, hogy milyen utálatos az élet!

A magányos fa egyet sóhajtott még, hogy aztán elhallgasson.

Ha azt kérdeznék tőlem, hogy érdemes-e élni, csak azt felelném, hogyha valaki meg tud lenni egymaga az életben és nem érzi egész idő alatt az egyedüllét, a magánvérzet marcangoló kinjait, akkor érdemes. Különben pedig — mindegy!”

Az elárvult fenyő sorra lehullatta aztán apró tüleveleit, míg végre olyan konaszok lettek ágai, mint egy koponya. Fateste összeszáradt, ágai letöredeztek s szépen elpusztult. De éppen úgy pusztult el, mintha nem is magányos fa lett volna, hanem körülrajongott, szeretet által ünnepelt, ünnepi díszet öltött káracsönyfa.

A ZENÉLŐ ÓRA

Az öreg zenélő óra ott állt a fiókos szekrényen. Csönd honolt és békesség hengeres szerkezetében. Nagy idő óta nem volt munkába fogva, nagy idő óta nem szerzett örömet senkinek az ő filigram muzsikája. Az öreg nagymama ott ült az ablakban kis asztala mellett és kötögetett. Apró harisnyákat kötött az ő kis unokái számára. A nagyanyó serényen dolgozott, mintha valaki folyton sürgette volna: „Gyorsan, gyorsan, mindjárt itt lesznek a kis unokák és akkorra a te munkádnak meg kell lennie!“ És a kötőőtű gyorsan villogott, kattogott és a parányi harisnya szépen alakult.

Egyszerre csöngettek és a nagymama abbahagyta a serény munkát. Tudta, hogy kik jönnek, a kis unokák, a szőke fejű kis babák. És nyílt az ajtó és belépett rajta három kis baba. Mosolygó, vidám, édes kis babák. Mozdula-

tuk, arcuk, lelkük csupa élet, csupa vidámság. Valami oly ellentét az öreg nagymamához képest, mint a fényes, ragyogó nyári nap a rövidroptü téli nap mellett. Az egyik a kezdet, a másik a végezet. Arany hajjal kezdődik és ősz fürtökben ér az véget. Sima, ragyogós arc az ébredés és sok gondtól fölszántott arc a lenyugvás.

A gyerekek örömsikoltással futottak a jó nagymamához, aki szívéhez szorította őket, azok pedig nagy örömmel csicseregtek és a nagyanyánk úgy tetszett, mintha kis ezüst csengettyük csilingeltek volna körötte, míg azok a piciny ajkak beszéltek hozzá. Mily kedves zene, mily édes muzsika, mintha hatvan évvel ezelőtt elnémult, eltűnt hangok szólanának újra meg.

A nagyanyó leült a karosszékre és körötte gyültek az unokák. A gyerekek süteményt kaptak, meg mazsola-szőlőt, aztán pedig arra kérték a nagymamát, meséljen nekik. Meséljen valami szépet, valami olvan mesét, amelyben angyalok és tündérek járnak-kelnek és örömet szereznek a jó gyermekeknek. A nagy-

anyó elhallgatta a gyermekeket, aztán azt kérdezte tőlük:

— Miről mondjam el a mesét?

A legidősebb gyermek, aki szemben ült a fiókos szekrénnel, ujongva mutatott a zenélő órára:

— Arról mesélj nagvanyó, arról a furcsa óráról, amelynek üvegháta mögött annyi kerék van és még sem muzsikál!

A nagyanyó összeráncolta homlokát, mélyet sóhajtott, aztán így kezdte meséjét a zenélő óráról:

— Ezelőtt sok évvel, mikor én a nagynénémnél laktam és a serdülő leányból felnőtt leányvá lettem, mindig arra gondoltam, vajjon mindaz a sok mese, amit piciny koromban hallottam, igaze-, valóra válik-e valaha? Lehetésges-e, hogy ebben a földi életben mi angyalokkal találkozunk, vagy legalább egyet láthassunk? Azt tudtam én is, hogy az az angyal nem fog fehér szárnyal megjeleni előttem, ha valaha megjelenik is, csak azt nem tudtam, hogyan fogom én felismerni ebben a nagy em-

bertömegben. Multak az évek és az angyal nem jött elő.

Egyszer, nyári napon, kint ültünk a kerti házban, nagynénémmel és az őszibarack befőtteket kötözgettük. Amint így dolgoztunk, egyszerre csak megszólít valaki bennünket. Hátra nézünk, hát egy fiatal ember állott előttünk. Nagynéném megkérdezte:

— Mi jót hozott?

— Ő a szerkesztőségből jött és nagybátyámat kereste. Az én jó bácsikám lent volt a szőlőjében és az erősvümölesöt nézegette és a darazsak ellen hálókat rakott a szőlőfürtök-re. Azért azt mondtuk a fiatalembernek, hogy szépen üljön le oda mellénk a kerti padra és várakozzék kissé.

Ő leült, mi tovább kötöztük a befőtteket és elbeszélgettünk a látogatónkkal. Olyan kedvesen válaszolt, minden kérdésünkre és mi olyan örömmel hallgattuk az ő szavát, még nagynéném is, aki szigorú asszony volt, úgy elgyönyörködött az ő beszédén. Egyszer csak valahogv a zenélő óráról esett szó és én azt mondtam, hogy én mindég azt hiszem, vala-

hányszor ilyet megszólalni hallok, hogy párnyi kis tündérek csilingelnek, akkor ennek a belsejében az óraszerkezet mögött, azért hangzik oly finoman annak a muzsikája. A mi ismerősünk nem szólt semmit, csak hallgatta az én beszédemet, amelyben olyan vágyakozó módon emlegettem a zenélő órát.

Ezalatt előjött a kertből a bácsikám és erre a mi vendégünk elbucúzott tőlünk. A nagynéném még utána kiáltott, hogy máskor is mulattasson bennünket. Pár hét mult el azután és mi beköltöztünk a városba. Csunya, esős idő volt és hamar esteledett. Éppen lámpát gyújtottunk, mikor egyszerre csak nvilt az ajtó és belépett a mi ismerősünk. Kis csomag volt a kezében. Szépen köszöntött bennünket és aztán azt a csomagot odaadta nekem. Először megijedtem és megkérdeztem a nagynénémet, szabad-e elfogadnom azt, ő megengedte és erre én kinyitottam a csomagot és ime, ott volt előttem az én vágyam-vágva, a zenélő óra!

A legkisebb unoka megkérdezte:

— Az, amelyik ott áll a szekrényen?

— Ugyanaz, — felelt a nagymama, és a ze-

nélő órát a gyerekekhez vitte. — Momdom, az a kedves, jó ember elhozta nekem a zenélő órát, én olyan boldog voltam, hogy azt hittem, hogy maga az Isten-küldötte angyal szállt le mellém, hogy örömet szerezzen nekem. Azonnal felhúztam a zenélő órát, (ez alatt újra felhúzza az óra gépét) és elhallgattam a zenéjét, azt a zenét, amelyet én mindig tündéri muzsikának hívtam.

Csak hogy most ezalatt a kedves ember beszélt hozzám és én nem hallottam többé a zenélő óra muzsikáját, csak annak a kedves embernek a hangját, mert annak minden szava tisztábban, igazabban és szebb zenével zengett, mint annak a kis órának gép-muzsikája. És éreztem, hogy az az ember az az angyal, akit én gyermekkorom óta kerestem, vártam!

A kis unoka közbeszólt:

— Igazán angyal volt, nagymama!

A nagymama pedig megtörölte szemét és fátyolozott hangon válaszolt:

— Isten-küldötte fehér angyal, — gyermekem!

A kis gyermekek bámulattal néztek nagy-

anyjukra, akinek a sors igazi angyalt küldött, de aztán a legidősebb hirtelen, szinte öntudatlanul megkérdezte:

— És ki volt az az ember?

A nagyanya magához ölelte unokáit és ösz-szezsókolta őket:

— A ti nagyapátok volt az a földre küldött angyal, de most megint elment, visszahívta őt az, aki elküldte, hogy örömet, boldogságot, áldást hozzon mindenkire, aki őt megismeri, aki csak közelébe juthat. Az ő áldása kíséri benneteket is, csak legyetek jók, hozzá hasonlók!

A nagyanya elhallgatott, csókjaival borította el kis unokáit. És az asztalra tette a zenélő órát, amelynek újra felzugott gépezete most megindult és a régi óra kopott takarója alól újra elsőszűrődtek azok a régi melódiák, amelyek azelőtt sok-sok évvel a nagymama ifjú szívét betöltötték, boldoggá és az angyali jó ember hitvesévé tették.

A kis unokák nem mertek szólani, talán ők maguk sem tudták miért, de úgy érezték, hogy valami nagy, ünnepélyes szent csend kell,

hogy most a szobában legyen, mert annak a földön járt angyalnak édes napsugaras isteni lelke ott rezgett, ott lebegett mindnyájuk előtt, — míg a zene szólt, — a kegyelet és az emlékezés révén. Csudálatos varázsa volt annak a szünetnek, mert mikor a gyermekek haza mentek édes apjukhoz és az megkérdezte őket, jók voltak-e a nagymamánál, azok azt felelték:

— Olyan jó volt ott és úgy éreztük magunkat ott, mintha édes angyal simogatott volna meg puha kezével bennünket!

S Á R G A L E V É L

Őszi levél, sárga levél, mindent elsodor a szél. Elsodor, tovatüntet, de az idő szele, az a nagy forgatag, amely mindent meghoz és mindent eltüntet. Nem jó még rá gondolni sem, mily hamar elintéz egy embert a lepergő idő, mintha az ember nem volna több, mint az aláhulló falevél, melyet lábunk előtt kerget a szél. Valószínűleg nem is több, ahhoz a nagy óriáshoz képest, melyet mi mindenségnek nevezünk és amelynek mérhetetlen nagyságát elgondolni sem tudjuk: csak úgy sejtjük, hogy valami kerget, zavar bennünket, hogy hová, azt magunk sem tudjuk!

Mindég és mindenkor a falevéltre kell gondolnunk, amelyekkel a mindenségből nézve teljesen egyenlőek vagyunk, hogv aztán az egyik falevéltre Nanoleon van-e írva, vagy Shakespeare, azt nem kérdik a nagy mindenség világában, ez legfeljebb csak a mi szűk világunk-

ban kelthet érdeklődést.

Nem fűzöm a szót az elmélkedés labirint-jába, mert ennek célja nincs és eredménye sem lehet, csak visszagondolok a mindenség fogalmára, mindég, ha elmulást látok magam körül.

És most, amikor az ember ha csak egy lépést is tesz a szabadban, nem lát maga körül mást, mint hulló, sárguló falevelet, amelyek le-sodródznak, hogy nyomtalanul letűnjenek, szere-tek egy percre megállni, a tova tűnő barátok emlékénél, hogy kis pillanatra újra érezzek valamit a multból, amely néha közelnek tet-szik, néha még olyan messze van, hogy szinte alig látja a homálytól az ember.

Késői idő volt, november eleje, de a nap még átsütött a ködön és a felhőkön, úgy hogy az ut felszáradt és jól eső érzés volt kint járni a szabadban, mikor újra kint csatangoltam a hegyek között, hogy a várost elfelejtsem pár órára. Szépen sütött a nap és a kopasz fák ágai úgy fénylettek a napsugártól, mintha frissen lettek volna valami fényezőlakkal bevonva. Némelyik fa ágán még egy-két levél is

maradt, hogy ott himzálódzva a kopasz ágon, hirdesse azt, hogy pár héttel ezelőtt itt még szindús ősz volt, amelyből ő visszamaradt, hogy még élvezze a késői napfényt, az elmúlt ősz utóemlékét.

Oly szomorú volt az egész tájék, a nyaralók leeresztett redőnyökkel, mint megannyi lezárt szemü, álomra hajtott fejü ember, úgy aludtak ott magukra hagyva, megfosztva az élettől. Hiába az embersereg az élet fogalma, abból nem volt itt már meg semmi.

Az élőkerítés kanyarulatánál magára vonta figyelmemet egy kis emléktábla, amely oszlopra szögezve szerénykedett ott. Odaléptem a kerítés sarkához, elolvastam az emlék feliratát. Németnyelvű volt és elhunyt barátom kegyeletének volt szentelve. „Állj meg vándor egy pillanatra és gondolj szeretettel a mi elköltözött Pista barátunkra.“

Szegény Pista, egy villanás alatt eszembe jutott ő, az ő élete és azok a rég lepergett napok, melyeket együtt töltöttünk el. Milyen más hangulatok voltak akkor közöttünk, milyen más érzések lüktettek akkor bennünk. Az

a legcsunyább az életben, hogy mindent szürkévé, elmosódóvá tesz az elmuló idő segélyével és semminek sem marad meg fényes ragyogása, hogy mindég örülni tudjon neki az ember.

Ki tudja? Talán nem is volna jó, ha az embernek volnának emlékei, amelyekhez örömmel térne vissza, mert akkor ott időznék lelkével és nem keresne új és új dolgokat, amelyek segélyével akarná megcsillapítani nyugtalan lelkét.

Elgondolkoztam azon, hogy hány év röppült el azóta, hogy korai halállal barátom elköltözött és hány év azóta, hogy nagy vigar együtt töltöttük napjainkat. Arasznyi idő a mindenségben, de nagy idő a véges ember életében; mert nem sokszor tizenkét év adódik és nem sokszor adódik tizenkét év alatt oly hangulat, amely kedves és aranyos emlékü maradjon az ember előtt, úgy mint a régi volt. Az is igaz, hogy sok minden összejátszott akkor, hogy ragvogónak néztük a napot, de talán más is volt a világ még akkor, mint amilyennek most látja az ember.

Szegény Pista, egyszer éjjel úgy tizenegy óra után kopogtatott ajtómon, amelyhez a nyaraló kertjéből pár lépcső vezetett fel. Beresztettem szobámba, de világot nem gyújtottam, mert a holdfény sütött és egész világossá tette szobámat. Ő bejött és odaült ágyam szélére és beszélt, beszélt mindenféléről, a katonaságról, a mérnöki tudományokról és a hajóépítészetéről és oly képzetten, oly szakavatottsággal, hogy bámulatos volt. Sokáig elhallgattam beszédét, de úgy éjfél után egy órakor megkérdeztem tőle: „Mondd csak, ez a sok tudomány nem várhatott volna reggelig; azért jöttél hozzám, a késő éjjeli órán, hogy ezt elmond nekem?” Erre elhallgatott. Én meg ösztönözni kezdtem. „Na, most beszélj!”

Csend volt, egyikünk sem beszélt, végre megszólalt: „Szeretek valakit!”

Felültem az ágyba, nagyot dobbant a szívem, pedig semmi más okom nem volt, mint az, hogy gondoltam én is valakire, aki úgy mondotta akkor, hogy mindig rám gondol. Ez a rokonérzés dobbantotta meg a lelkemet és reszkettette meg a szívemet. Mint ahogy a

hangvillák is rezgésbe jönnek az egymagasságú hanghullámokra.

Ez volt a lényege a dolognak; a mi lelkünk az én Pista barátommal egy rezgésben volt, egy magasságban rezgett, bárha más és más irányból kapta is a hullámokat. Félkönyökre dülve hallgattam aztán, amit mondott dialóg volt közöttünk, amelynek tartalma ez volt:

— Tudod, ő más, mint a többi!

— Tudom!

— A szeme másképen fénylik, ha rám néz, mintha másra néz!

— Igen, így van! — feleltem.

— Aztán olyan biztosnak érzi az ember magát mellette, mintha szilárd talajon állana az élet nagy bizonytalanságában!

— Minden szavad igaz!

— És ami a legszebb az egészben, van az embernek valakiye, akire gondol és ugyanakkor úgy érzi az ember, hogy a másik viszont rá gondol és így állandó édes kapocs van a kettő között, amely szebb, édesebb érzés minden más földi érzésnél!

Itt elhallgatott, megszorította a kezemet,

kedvetlen rá vagyunk szorulva.
 a hold ránk sütött, mit szót sem szoltunk,
 csak úgy ültünk ott, mint két álmodozó, akik
 valami távoli messze szigetre gondolnak, ahol
 örök napfény van és amely szigetnek minden
 lakója, mindig édes mosollyal az arcán jár-
 kel a boldog sziget partján.

Boldog sziget is volt az, amelyre akkor mi
 kéz a kézben gondoltunk, bár mindakét szigetnek
 más-más napja volt. Barátom még egy
 darabig ott maradt mellettem, aztán elindult,
 mikor eltávozott, mindketten a bányászjelzsót
 kiáltottuk: „Szerencse fel!“

Ő elment. Elváltunk úgy, hogy az életben
 jóformán soha többé nem találkoztunk, úgy
 széjjelvert az élet, hogy még csak meleg kéz-
 szorításra sem hozott többé össze bennünket.

— Azóta — ó temger idő — hová lettek a
 mi szigeteink? — Elsülyedtek, összecsapott fö-
 lölttük az ár. És az én szegény Pista barátom
 még ezzel sem érte be, hanem megundorodva
 az élet szennyétől, átkivánczozott egy más pla-
 nétára, ahol egész más nézetek vannak, mint
 ezen a piszkos földtekén, amire mi kénytelen-

Szegény fiu — mikor az ő szigete elsülyedt, akkor ő is elsülyedt, eltűnt a föld színéről pár arasznyira, de éppen elég ez arra, hogy ne halljon, ne tudjon semmit a földről, az életről, meg mindarról, ami azelőtt busította. S én most kopaszodó fejjel, itt állok az ő emléke előtt és visszaidézve a multat, szeretettel gondolok reá. És ha igaz, hogy az elköltözöttek abban a pillanatban újra élnek, mikor felidézzük őket, akkor az én szegény barátom él e pillanatban és tudom, hogy jól esik neki, hogy ebből a szomorú világból, az ő néma világába a szeretet meleg sugara száll felé. Mily boldog volnék, ha megsughatnám neki, hogy van egy női lélek, aki minden pillanatban csoda szeretettel gondol reád és ébren tartja a te emlékezetedet, ezer és ezer láthatatlan sebből vérzik bár, de azért meg nem szűnő szeretettel gondol rád, a te elárvult, egymagára maradt, mártir anyád.

Szegény Pista, ha újra élhetne, most élvezné csak igazán az élet becsét! Furcsa kilengés az élet, amely sok keserű hullámveréssel jár, de jaj, meg kell szokni azt és ellent kell állni

tudni annak, mert az élőé az igazság és a holtak vigasza, csak a hideg emlékezés!

Szedtem pár sárga falevelet és összefonva, odatettem az emléktábla elé, hadd legyen a sárga levelek e kis bokrétája, kis hódolatom az elköltözött iránt! Szélroham csapott ekkor a levelekre és azok fölverődtek jó magasra, körülrepdesve az emlékoszlopot és a sárga nap-sugártól megvilágítva, mint a lebegő koszorú, úgy usztak a nagy ürben és erős akarattal, szabad csapongással, felcsapódtak az ég felé. Tudom mit jelentett ez, — ismerem a jós jelek törvényét, megértette ő az én jeladásomat és onnét a messzevilágból — szeretettel gondolt én-reám!

NYÁRI KÉP

Mikor hazatértem külföldi utamról és kimentem a nyaralónkba, kerti lakunk kapujánál kis leány futott elém. Kis piros másli volt a hajába fonva, kivágott nyári ruha volt rajta, félcipő és rövid harisnya. Csodálkozva nézett rám. Feléje mentem, ekkor elém állott, piciny eperpiros száját felnyitotta és mosolyogva szólt hozzám. „Bácsi!“ Megsimogattam szösze fejét és megkérdeztem tőle: „Mit adjak neked?“ A kis leányka szemei csillogni kezdtek és boldogan válaszolt: „Tyukjot!“

„Jó, de hát azt sem tudom, ki vagy, mi a neved?“ Nagyot fohászkodott és mikor újra kérdeztem, hogy hívják, lassú hangon felelte: „Sutyi!“

„Ugy most már mindent tudok: Sutyinak hívnak és szereted a cukrot!“ Fejével intett: „Igen!“

„Eszerint, ha én mindennap hozok neked a városból csokoládét, akkor jó barátok leszünk?” Ez is tetszett Sutyinak, mert másris fejével megint bólintott: „Igen!”

Ekkor azonban vihogva előtörő kutyáim megzavarták beszélgetésünket. A kis leány riadtan simult hozzám és még nagyobb lett riadalma, mikor a kutyák örömben ugrálni kezdtek rám. Utoljára ölbe kellett vennem és ő szepegeve kérte, hogy vigyem az édes anyjához.

A nagy diófa alatt a tábori ágy, melyen a szenvedő nő feküdt, szívélyesen üdvözölt és a kis leányka oda bujt hozzá, mint a csibe a sebzettszárnyú fogolyanyához és onnét nézett nagy szemeivel felém. Pár szóval üdvözöltük a felnőttekkel egymást, kik gyógyulást jöttek keresni erre a magányos helyre. A kis leány egész idő alatt csak bámult és nem tudta, hogy minő rejtélyes ember vagyok én. Utoljára megkérdezte: „A bácsi itt marad?”

„Itt” Ő a házigazda, övé a kutyák is!”

„Hát őt akkor nem bántják a kutyák!”

„Nem bántják, sőt félnek tőle!”

„Akkor küldje el a kutyákat és ő meg maradjon itt!”

Mosolyogva szóltam a kedves gyermekhez: „Az nem lehet ám, Sutyikám, mert ha a kutyákat én elküldöm innét, akkor a házban nem tud senki nyugodtan aludni!”

„Miért?” — kérdezte kis barátném.

„Azért, mert ezek a kutyák nagyon jól tudják azt, hogy a te édes anyád beteg és nyugalomra van szüksége, ezért egész éjjel mikor az egész ház, meg te is alszol, ezek körbe-körbe járnak a ház körül és vigyáznak, hogy a kertbe idegen ember be ne léphessen és a te jó anyád is meg te is, jól alhassanak!” Ez alatt a kis leány visszajött hozzám és térdemre ülve hallgatta mesémet. A két kutya meg mellém sompolygott és lefeküdt lábaim elé.

A rigó a diófa ágára szállott és édes dalra kezdett az ő fütyös nyelvével, mintha a nyár regéjét akarta volna megénekelni, a nyár regéjét, amelyben benne van a napraforgó története, a tücskök harca, a szunyogok zene-kara, a békák kórusa és az éji bogarak rejtélyes bűgása. A nap aranyos sugaraival süttött

és a fekete rigó tollai zöldes árnyalattal fény-
 lettek, amint a kis énekes madár csavargatta
 fejét és dalolt, dalolt az ő fantáziája nyomán,
 az ő füttynyelvével. Állni látszék az idő, a kis
 leány csöndben ült ölemben, a kutyák elpi-
 hentek köröttem, a szél nem rázta a fa leve-
 leit és a rigó dalolt, dalolt az ő édes szavával
 és rögzítette ezt a kedves képet, mely a nyár
 keretében jelent meg előttem.

Pár percig tartott az egész, ekkor a kert
 felől férfi közeledett felénk, — a gyermek
 apja volt. A kis leány lekivánczozott ölemből
 és kitárva két kezét, boldogan futott az ér-
 kező elé. Tulajdonképpen banális jelenet és
 mégis a gyermek hangja, a melegsége,
 amellyel ez a kis teremtetést azt ismé-
 telgette: „Papa, édes papa!“ ez minden
 banalitás mellett valami oly meleg, bájos do-
 log volt, mintha a családi tűzhely minden me-
 legsége bele lett volna ojtva abba a kis gyer-
 mekhangba, mellyel érkező apját köszöntötte.
 És ez nem semmi! Ez is gazdagság, ez is erő,
 amelyben felfrissülhet az ember lelke és meg-
 tisztulhat a küzdelemben elfáradt elméje

annak az embernek, aki idegei révén él, érző lelket visz az életbe s nem a spekuláns könyörtelen parafa lelkével éli át az élet múltó napjait.

A kis család bevonult a verandára és én magamra maradva kutyáimmal, kóborolni kezdtem a gyümölcsdús kertben. Bejártam az ismerős utakat és elnéztem a vidék távoli szépségét; egyszerre csak figyelmes lettem, mert vizsla kutyám hívni kezdett, mintha vad lenne előtte.

Odamentem és biztatni kezdtem az állatot és egy-két pillanatra rá, egy anyafogoly röppent fel és pár szránybillentés után sipogva földre ereszkedett és nagy félelemmel hívta megriadt csibéit és azok gyors iramban futottak feléje, piciny szárnyukat erőtlenül felémelve.

Leintettem a kutyát és elnéztem a fogoly-csibéket, amint anyjukhoz futottak. És az a kiterjesztett tollatlan szárnyacska éppen úgy volt fordítva szüléje felé, mint hogy a kis Sutyi kiterjesztette két kezét és úgy ki-

tárt karokkal sietett édesatyja elébe. Különös berendezkedés a természet nagy mindensége, de azért a gyermeki szeretet, a szülő utáni vonzódás ugyanazon formában jelenik meg, a legkülönbözőbb lényeknél, legyen az ember, madár vagy négylábú és ki tudja még talán az ásványvilágban is van valami ilyenfajta érzés, amely egyik jegecet a másikhoz tapadni készteti — de ez annyira távol van már látókörünkötől, hogy ezt megfigyelni vagy megállapítani képesek nem vagyunk.

Ugy látszik bármily változáson fog átmenni a világ és a technika vívmányai révén bármily átalakulásokon fog is átmenni az emberek élete, azért a mozdulat, amellyel a kis gyerek apja vagy édesanyja felé siet — kitárt karjaival, ez örök időkre ugyanaz marad.

Ennek az eredete nem is a mi históriánk határain belül van, ez a maga formájában meg kellett hogy legyen a legelső sejt megszólás pillanatában. És a sejtlényekben is meg kellett lenni ugyanannak az érzésnek — az ő alakjukhoz mért módon — mert különben az

nem maradhatott volna fenn — ösztönképpen — a ma élő gyermekekre.

És hiába tagadjuk, hiába magyarázzuk az élet gazdagságát, a legszebb, a legnagyobb-szerű érzések egyike az, mikor a gyermek felismerve atyját vagy édesanyját, kitárja két kis karját és rajongva fut szülei elé. Sohasem éreztem ennek a jelenetnek úgy igazi, nagy, grandiózus voltát, mint mikor ott a nyári fényben ez megelevenült a kis Sutyi révén előttem. Nemcsak a szépségét, a melegségét éreztem ennek a kedves képnek, de éreztem azt is, hogy mily gazdag az az ember, aki elé így fut a gyermeke és lelke egész erejével keresi a szülői lélek melegségét.

A nap lemenőben arcomba sütött a fák között és amikor bebámultam a hanyatló nap képébe, amely már nem melegített, csak fény-sugarakat lövelt, — úgy tetszett nekem, hogy az a nap, amely a nyár bűbájos varázsát megteremti melegsége révén, ez a mi szülőnk, embereké, az egész földé és az egész világé, mert mindnyájan emberek, állatok sőt még a növények is arra fordulnak, amerre ő jár és

az élet küzdő nyomorúságában ő felé tárjuk
ki karjainkat, hogy meleg sugaraival betöltse
lelkünket. És a nyár pedig, — amelyet tisztán
ő neki köszönhetünk — az nem más, mint a
mi napapánknek kis játéka, melyet a mi gyö-
nyörködtetésünkre rendez.

A

ra.
és
a
vá
tes
ahsá
a
ut
ma
őt
vé
be
m
ót
té

A NAPSUGÁR-EMBER

Egyedül volt a lakásban és készült a halálra. Lezárta az ajtót, leeresztette a függönyt és kizárta a napvilágot onnan. Meggyújtotta a villanylámpát, hadd világítson annak halavány fénye az utolsó mozdulathoz, amelyet tesz. Igaza volt, mit is keres ott a napfény, ahol a halál sötét árnyát idézik.

Hihetetlen önuralom, csodába illő férfiaság. Ő a napimádó, aki egész életében imádta a napot és megvárta annak érkezését is, az utolsó pillanatban, azt is elzárta, eltávolította magától. Szegény Emil, Szegény Conte, ahogy őt nevezték. Férfias életének, férfiasan vetett véget és ebben is neki volt igaza. Ő, aki életében annyiszor állott szemben a halállal, most maga idézte magához azt, aki már hónapok óta lassan közeledett felé ő, aki egész életében undorodott és megvetette a lopva járást,

a settenkedést, mert mindég az egyenes utat
nak: „Tudom, hogy lassan közeledsz felém és
urrá akarsz lenni felettem, jól van, meg lesz,
be fog telni akaratom, de nem akkor, mikor
azt te akarod, hanem akkor, amikor én aka-
rom. Te hónapok óta napról-napra jössz hoz-
zám közelebb, hogy csontkezeddel magadévá
tegyél, nem kell fáradnod, elég, hogy megsej-
tetted velem, hogy eljegeyztél magadnak, a
többit majd elvégzem én!”

És így is tette. Ilyen férfias életnek, csak
ilyen férfias vége lehet, mikor a sors gyilkoló
hatalma, ily orvul támadja meg! Szegény
Conte, most mikor ő nincs többé, jól esik
az embernek rá gondolni még egyszer, jól
esik felidézni azok előtt újra őt, akik teljes
valójában ismerték. Egy rendületlen akaratú
ember, akinek lelke mélyén lyrai hangulatok
élnek. Ez a férfias katona, ez a párbajokban
acéllá edzett ember tele volt érzésekkel, érzé-
sekkel, amelyek oly finom árnyalatúak vol-
tak, amilyenek csak vajszivű emberek lelké-
ben élnek. Sohasem felejttem el, mikor a szín-
házban ültem az érzélgős francia darab elő-

adá
néz
aki
ron
min
sek
fojt

O
legt
előz
a le
irt,
ily

M
sön
a ha
kez
illő
han

I
fér
nata
ban

adásánál, elfojtott zokogást hallottam, végignéztem a padsoron és ime a jó Conte volt az, aki megkönnyezte a darab hősét. Az a plastron, amely szívét fedte, jóval keményebb volt, mint maga a szív, amely a leggyengébb érzésekre megindult. Érzékenységét csak akkor fojtotta el, ha az a férfiasság rovására esett.

Csodálatos játéka a sorsnak, hogy mikor a legférfiasabb lépésre készült, hogy önkezeléssel előzze meg, a lassú, utálatos halált, akkor volt a legliraibb. Az a pár sor, melyet emberének irt, a legszebb, a legigazabb, amit az ő lelke ily pillanatban kiválthatott.

Mindjárt az első sor: „Kérem János ne üssön nagy zajt!“ Ő, aki tudta, hogy át kell esni a halálon, nem akarta, hogy az reklámszerűen kezeltessék, csak szép csöndben, ő hozzá illően, hogy az ne sértse meg életének összhangját. Mennyire igaza volt ebben is.

Ime lehet imponálni az életben energiával, férfiassággal, de lehet imponálni a halál pillanatában is, ha valaki abban a nagy pillanatban úgy viselkedik, ahogy az hozzá méltó. És

Emil megcselekdte. Teljes harmónia van élete és halála között!

Az a fegyverdörrenés férfias befejezése volt az ő életének, akkor, mikor már nem volt más hátra, mint kinos haldoklás. Ő, aki barátaitól csak szeretetet kért, mért idézett volna fel kinos vergődésével szánakozást is. Erre neki nem volt szüksége. Ezt ő érezte és tudta. Jobban érezte és tudta, mint én és bárki más. Saját tette igazolja ezt legjobban. Utolsó tette és az, ahogy az végrehajtotta.

Az a gyöngéd figyelem, hogy még a háziurat sem akarta megkárosítani, hanem vánkost és vastag könyvet tett oda feje mellé golyófogónak és hozzá az a hihetetlen férfiaság, hogy tükörből nézte, hogy jó helyre illeszti-e a fegyvert, tükörből, amelynek üveg lapjában abban a pillanatban már rá vicsorgott a halál réme, amely annyi gyöngelengkű embert megtántorított már.

De ő erősebb volt, férfiasabb volt még a halál szelleménél is, mert megelőzte azt és amikor az erőt vett rajta, akkor voltaképpen megint csak a jó Conte volt a férfiasabb,

mer
amit
Ta
dém
M
ő ő
még
szer
vett
tésér
tán
gés
előtt
köré
lyen
sugá
rat
dég
me
moz
küzl
tünk
pusz
rágo

mert hisz ő önként adta meg a halálnak azt, amit az tőle orvul követelt.

Talán az egyetlen ember, aki még a halál démonnál is férfiasabb volt!

Most, hogy mindennek vége, most hogy már ő ősei mellett nyugszik, szabad mindenkinek még egyszer őrá szeretettel gondolni. Épp oly szeretettel, mint akkor, mikor halála hírért vettük, vagy akkor, mikor elmentünk a temetésére, amelyre összesereglettek barátai, aztán szomorú gyászmelódiák és tompa dobpergés mellett még egvszer elvittük a kaszinók elé, ahol az ő lelke oly boldog volt barátai körében. Ha valaki azt kérdezné tőlem, milyen ember volt ő, azt felelném neki: „Napsugár-ember.“ Egy darab mosolygó napsugarat hordott mindig lelkében, amelyben mindig részesítette azokat, akiket szeretett. Szeme állandóan csillogott, kedve derült volt, mozdulatai fürgék, szelleme vidám. Mennyit küzdött velünk, hogy nem szenteltük életünket a sportnak, jósolgatta: „El fogtok pusztulni, én fogok mindegyiktek sírjára virágot vinni!“

Szegény Conte, nem így lett. Mert hisz nem mi, önmagunk, de a sors rendezi el életünket és ime, nekünk jutott a szomorú feladat, hogy a vidám Napsugár-embernek koszorút vigyünk sirjára.

Mig e sorokat írom, kissé félve gondolok rá, hogy nem-e fog megharagudni, hogy pár szóval felidéztem őt újra, hisz mikor utoljára mondta nekem bucsúját, azt intette kezével: „Most már minden mindegy!”

Nem mindegy kedves Conte, ebben az egyben nincs önnek igaza, amilyen föltétlen igaza volt életében és halála pillanatában is, annyira nincs igaza most. Mert igaz ugyan, hogy rettentő kegyetlenül bánt el a Végzet és elvitte önt tőlünk, de azért nem tűnt el végleg körünkből, hisz itt él mindnyájunk lelkébe, kedves szavai itt csilingelnek fülünkbe és mi minden egyes szónál könyek közt gondolunk a jó Contera és minden pillanatban várjuk őt vissza körünkbe. Aki pedig ily szeretetet tud visszahagyni maga után, az nem mondhatja soha azt, hogy „Minden mindegy!” Igaz, hogy bérlők vagyunk csak ezen a

nyon
hetün
perc
akik
alak
fogn
akit
sugá
Es
de a
tudt
tam
pár
az e

nyomorult földön, de azért egymásnak szerezhetünk örömet és ön szerzett számtalan derűs percet, kedves emléket sok száz jó barátnak, akik előtt örökké ott fog lebegni az ő kedves alakja, férfias egyénisége és mind-mind úgy fognak rá gondolni, mint arra az emberre, akit ez a kifejezés jellemez legjobban „Nap-sugár-ember“.

És most bocsásson meg ezért a pár szóért, de a temetésére csak az utolsó pillanatban tudtam odaérni, akkor virágot nem hozhatam és így nem maradt más hátra, mint ez a pár sor, amit kegyelettel és szeretettel irtam, az elköltözött jó barátról.

A SZIKLARÓZSA

A virágot szirmok és levelek alkotják, kőalakban nem igen virit az ki, legfeljebb a mesékben és az álomlátásokban. De éppen ez az élet legcsudásabb rejtélye ebben van az ő nagy titokzatosságának igazi ereje, hogy néha képes a meséket is valóra váltani.

A mult napokban történt, hogy elfogadtam egy meghívást, kimentem a város környékére, hogy ott részt vegyek házavatáson. Házavatáson, de ez a ház nem emberek számára épült ház volt, hanem az Isten háza és az oltár alatt pedig a néma ajkú emberek örök otthona. Hegyoldalon fekszik a kastél¹ amelynek csodás terraszáról igazán fenséges kép tárul az ember elé, mert oda látszik az egész Duna völgye és a szemközti sziget, a melyen gyárkémények és rozskeresztek válto-

kozt
tély
dal
hog
És i
aho
tása
tót,
kész
csal
V
és a
det
az
szol
püs
göt
és a
me
sze
ser
pol
ajt
ért

kozó sorban, kerülgetik egymást. Innét a kastély mellől lépcsőkön kell felmenni a hegyoldalon, meg kigyódzva futó szerpentinuton, hogy az ember elérjen a hegyoldal tetejére. És itt a hegytetőn, ahol a legszebb a kilátás és ahol az ember a fenséges természeti kép hatása alatt legközelebb érzi magához a Teremtőt, itt van az a márványból és termésekből készült épület, amely szent kápolna és egyben családi kriptá.

Vasárnap volt, a falu harangja megszólalt és az egybegyűlt ájtatos közönség felkerekedett, hogy felmenve a hegyoldalon, felkeresse az új hajlékot, amelynek felavatását az úr szolgálai fogják végezni. És eljött a papság, a püspök teljes ornátusban és körötte és mögötte álltak az ő segítő papjai, minisztránsai és a szent énekeket zengő kórus. És a főpap megindult az oltár felé, hogy megáldja és felszentelje a kápolnát. A kegyelettel ünneplő sereg pedig elhelyezkedett a padokon a kápolna belsejében és csendes imával végezte ájtatoskodását. A kápolna szentelése véget ért és akkor a nagy pap, az igazi püspök, Jé-

zus lelkének szent letéteményese, odaállt a felszentelt oltár elé és az új szentélyből új igéket mondott, az ő szavaira szent csodálat-tal figyelőknek. Új szavak voltak ezek, melyek a szentírás régi igazságait foglalták magukban. Hatalmas látvány volt, amikor a szent lelkü ember, ott áll az oltár előtt, beszélt az elköltözöttről és szavai erejével megjelentette őt lelki szemeink előtt, ott az oltár előtt, amelynek lábánál az elköltözött álmodik egy örök álmot az ő nagy terveiről, merész alkotásairól.

Nem is szavak voltak azok, amiket a pap mondott, hanem olyan kijelentések, melyek szoros kapcsolatban vannak a hit dogmaival, azokkal a dogmákkal, amelyek nem állnak meg a muló idővel, hanem a fejlődő emberiséggel együtt fejlődnek. Szent csend, az áhitat szent csendje töltötte be a kápolnát és mindenki leste az apostoli lélek szavait. És a szavak lágy zsongással szálltak felénk és éreztük, hogy azok a szavak mély lélekből fakadnak, olyan mély lélekből, amelynek finom szerkezete folytonos láncolattal összefügg a

régi idők vértanúságáig küzdő hittedjesztőnek lelkével.

Mert hiszen pap csak az, aki oly hatást tud gyakorolni hallgatóira, akik köréje gyűlnek, hogy a hit vigaszában részesüljenek, oly hatást, hogy minden egyes lélek érzi, éreznie kell, hogy őnálánál sokkal, de sokkal hatalmasabb erővel áll szemben, akinek emberajku szócsöve az, a ki püspöki díszben ott áll előtte az oltár előtt. Mert hisz az oltár nem csak imazsámoly, ahol imádkozni lehet minden egyes hívőnek az ég urához, hanem piedestal is, ahonnét a nagy, hatalmas, mindnyájunk felett uralkodó szent erőnek törvényeket betartó intézkedéseit magyarázni és megértetni lehet a gyengébb lelküekkel. És pap csak az, újra csak az, aki lelkét szoros kapcsolatba tudja hozni a nagy erővel és abból merítve, erőt tud vinni az étellel küzködők lelkébe. Ilyenkor aztán nincsen különbség ember és ember között, az egész csak lelki művelet, amely a szó erejével kel életre és végbemegy átalakító hatásával mindeniben. A lelki kiegyenlítődes nagy munkája ez, amely az igazi

feladata a hit örökének. Csodálatos, milyen boldogító hatást tud gyakorolni az emberekre az, aki ilyen erővel rendelkezik, boldog az, aki hallja beszélni, boldog az, aki hall az ő szavairól és boldog ő maga is, mert érzi és éreznie is kell, hogy jó munkát végzett, olyan munkát, amely megfelel a nagy Magvető tanításainak.

Ime, ennyi az egész. Csekélységnek látszik, pedig mérhetetlenül nehéz és sok idő elmúlik, míg igaz pap megszületik. De éppen ezért, annál boldogabbak azok, akiknek szerencséjük van, az isteni léleknek szavait hallani. Így volt abban a kis kápolnában is. Mindenki könnyezve nézett a nagy papra és érezte az ő szavai alatt Isten közelségét, amely annyira fölemel minden lelket, hogy nem érzi az elmulást, nem hisz ennek lehetőségében, csak a hit igaz erejében, abban, amely az örök életet hirdeti. Mert az megvan, csak mindenkinek maga erején kell azt kiérdemelni. És az elköltözött kiérdemelte azt, a maga erején alkotott meg mindent, a maga munkájával va-

rázsolt kastélyt, gyárkéményt, csodakertet az elhagyott kopár hegyoldalra.

A pap imádkozott és vele imádkozott az egész gyülekezet is. Ezzel a szertartás véget ért. És ekkor lassu sorban elhagyták a hívők a kápolnát és szép egyenként megkerülték az épületet és az oltár mögött levő ajtón lementek a néma csendben álló kriptába. Magányos fehér sarkofág áll ott, rajta az elköltözött címere és arany betűkkel rávésett neve. A kriptá néma csendjét nem zavarja semmi-féle nesz, megállnak a jó barátok, a főpap, az özvegy, aztán rövid ima után magára hagyják az örök álmot alvó küzdő embert. A kriptaajtó bezáródik és a csend átveszi az egész épületben — épp úgy az oltárnál, mint az oltár alatt — az ő néma tartományát.

*

Mikor lefelé mentünk a kigvódzó úton, hogy visszatérjünk a palotába és visszaneztünk a hegycsúcsra épített emlékműre, akkor a nap fényében ragyogó épület pompás képe egy csapásra felélesztette előttem a mese-

könyv rejtélyét. Világos volt előttem, hogy az a meseszerű emlékmű, amely ott trónol a hegytetőn és messzire hirdeti az elköltözött dicsőségét, ez az emlékmű a Sziklarózsa, amelyről gyermekéveimben annyira szeretett meséskönyvem regélt.

A rege mindmáig ott élt lelkem mélyén szunnyadozva és ime most ott láttam magam előtt a valóságban feltámadva. A Sziklarózsa regéje egy özvegyről szólott, aki elköltözött férjét a hegytetőre temette el, aztán ott könnyezett a sír felett, míg könnyei nyomán a kőkemény szikla megpuhult és kemény talajából a sziklarózsát kivirágoztatta. Ime ez volt a régi rege sziklarózsája, amely ott fenn a hegytetőn áll most, de még szebb, még modernebb alakban, mint a regekönyvben állott. Azt is ugyan az az érzés keltette életre, mint azt a mesebeli rózsát, mert hisz minden változhatik és minden mulandó lehet a földön, de egy az igazság és az azt hirdeti, hogy bármily mulandó is az élet, — az emlékezés örök.

A KABÓCZÁS FIÚ

Sziklás szigetek földje köszönt az Adria vizén. A jacht lassan kúszik az egyik keskenynyakú kikötőbe. A partról gyermekek integetnek az érkező jármű felé. A jacht nagy komolyan halad vízi útján, aztán lassan oda-símul a moló kőfalához és megáll, mint aki megpihen a csatangolás után. Az egyik gyermek feljön a födélzetre, jacht-gazdám megöleli, az pedig beszél rokon-bátyjának gyermekdolgokat, a sziget rejtelseiről, ahol szüleivel a nyarat tölti. Gyermeklelke előtt ott él a nagy tenger, amelybe vérszinnel hal bele a nap az est idejével, csodaszámba mennek a sziklafalak, melyek meredten néznek a tengervízbe, ahol a delphinek raj-csapatokba verődve tartják harci játékuikat és élénken él a hegyoldal, amelyen ezer és ezer kabóca tenyészik.

Kimentünk a partra, felkerestül a nyaralókat, aztán sétára keltünk a hegyoldal útján, a kis lelkes, csillogó szemű fiú ment elől az úton és nagyban magyarázta a hegyoldal rejtett titkát, hogy az csoda hegy, kabócadús tartomány. És azok a kabócák nagyszerű állatok, keskeny testük sáska hosszúságú, szárnyuk elfedi egész testüket, csak két nagy szemük csillog elő a fejburkolaton. Szemük az óriási — „malomkő“ nagyságú, dacára, hogy testük csak tücsökszerű, emellett tudnak dalolni. Dalolnak, de rekkenően süt a nap, dalolnak, ha eljön az est és a távol láthatáron vérszínűen hal meg a nap és dalolnak reggel, mikor ébredni kell a madártábornak. És milyen nagyszerű hangszerük van ehhez a daloláshoz, ehez a keleti muzsikához. A szárnyuk, meg az ugrólábuk, ezekkel szövik ők a dalt, amelytől hangos a hegyoldal. Én bevallottam a kis Ferinek, én még sohasem láttam kabócát.

— Meddig maradnak itt? — kérdezte ő.

— Holnap délután elmegyünk!

Vigan töltöttük el a napot, meg a másna-

pot. Uzsonna tájon felhúztuk a vitorlát, hogy visszatérünk a sík tengerre. Egybegyültek a bucsúzóik az induláshoz, csak a Feri gyerek késett, elesatangolt valamerre. Sajnáltuk már-már, hogy nem láthatjuk, mikor nagy lóhalálban futva jött, egy iramba szaladt le a hegyoldalra. Pár szökéssel előttem volt és kezembe adott egy gyufaskatulyát.

— Mi van benne?

— Kabóca, fogtam egyet, hogy megismerhesse! — és tényleg a nagyszemű szöcskölégy-sáska ott lapított a skatulyában. Nevetve mondta: — Nagy harccal fogtam el, de akartam, hogy meglegyen — és így itt is van! — Kezet fogtunk, elváltunk.

Nem láttam közel tíz évig a kabócas fiút.

Ez évben történt, hogy őrségi ruhában mentem végig a korzón és buzgón köszöntem a tiszteteknek, mikor fiatal zászlósnak köszönök, az nevetve odalép mellém és melegen megrázza a kezem. Majd elszédültem az ámulattól: „Ni ez a vitéz, ez a ragyogó szemű hős katona — a kabócas fiú!” És ő beszélt csillogó szemekkel a legendás napokról, ahol

ágyúszó az ébresztő és golyófütyülés az altató zene. Ugy zizegnek azok az ólomfecskék az ember körül ott, mint a kabócák lent a déltenger szigetföldjén. És a szeme kigyult a lelkendezéstől és oly fényes volt, mintha távoli tábortüzek fénye ragyogott volna benne. Megtestesülve állt előttem a magyar hazaszeretet, a fiatalság, a veszély nem ismerés és az elszántság, hogy a hazáért feláldozza magát. Betegen került vissza a harctérről, de nem volt annyi türelme sem, hogy megvárja, míg egészen felépül, ideges volt, de idegességét csodaérzés okozta, olyan érzés, amelyet nem ismer a nagy város kávéházlakó népe. Az ő idegessége abban csúcsosodott ki, hogy vissza kell térni a harcmezőre, ahol a hősök babérja és a vér rózsái nyílnak.

Végigjártuk párszor a Duna partját, aztán átmentünk a hidon, ahonnét elnéztük a vérbe-
 fuló nap haldoklását.

— Nézd, — mondta az én kis hősöm, — úgy hal meg a nap, mint a katona. Egyszerűen, természetesen, póz nélkül, mintha azt mondaná: „Ennek így kell lenni! Ez a ren-

deltetésem!“ Nem gyönyörű ez? Szébb, mint a költemény, szébb mindennél, amit művészek alkottak, mert ez abszolút póz nélkül való.

— Jó, jó, csak ezt az egyet ne utánozd, te már eleget tettél hazádért, most lépjen helyedre olyan, aki kiszédelegte a bevonulást és itt mulat a városban és lenézi az ő eszejárása szerint az ostobákat, akik nem tudtak kieszelni semmit, hogy mi módon szökjenek meg a kötelesség elől!

Rámnézett és így szólt:

— Hidd el, nincs erő, amely vissza tudna tartani attól, hogy újra a frontra ne siessek. Nincs sem anyai kérés, sem női könyörgés, mely ettől visszatartana. Ott él az élet, ahol a halált osztogatják, ott a vérmezőkön, ott dobog Magyarország lelke igaz erejével, azt akarom, hogy ott dobogjon az én szívem is. amíg dobogni képes, amíg a vérkeringés él ereimben. Hat liter vérem van, ez az én kincsem. Ezt ne vinném én oda, ahol Magyarország lelke dobog, úgy szeretem az életet, hogy nem tudok mást adni ebben a szent percben hazámnak, mint az életet. Holnap,

holnapután már visszatérek. Remélem találkozunk.

Ezzel tisztelgett, fölszállt a villamosra és eltűnt szemeim előtt. Utánanéztem a kocsinak, melynek vörös lámpája vérszinnel tűnt el az út fái között.

És a kabócás fiú, az ifjú hős visszatért a vérmezőkre, nemes lelke vitte, a dicsőség hívta, a hazaszeretet hajtotta és a gonosz halál, ágyúmuzsikával csábította. És a lelkes kis hős, a ragyogó szemű fiú feláldozta magát. A kegyetlen, a könyörtelen végzet nem tett kivételt vele, hogy megtartsa számunkra ezt a nemes, finom, kedves lelket, ezt vette el. Ezt ölte meg az ellenséges golyó, mert ő állt ki a frontra, hogy életével takarja a bujkálókat, azokat, akikben abból a nemes értékből, amely benne volt, nincs egy atomnyi sem!

Szegény kedves kis fiú, drága aranyos, ragyogó szemű hős, Isten veled! Nincs szó, mellyel szomorú szüleidet vigasztalni lehetne; nincs más, mint néma hallgatás, a melyben rád gondol az ember, te rád, aki oly fiatal voltál és hős lelked nemes dobbanásá-

val olyan szomorúvá tetted azokat, akik téged szerettek! Nemes szív tört meg benned, legyen örök álmod oly szép és boldog, amilyen kedves és jó voltál! Isten veled! Ha valaha újra látom a dél tengersziget világát, felkeresem a kabócadús partokat, hogy újra rád gondolhassak, te igazi hős, te mosolygó szemű kabócás fiú!

A S Á R G A H Á Z

Mikor így rágondolok és a nevét kiejteni hallom „Jókai!“, az az érzésem van, mintha a Mont Everest elérhetetlen magas csúcsa emelkedne hirtelen fel előttem, hisz oly óriás ennek a mérhetetlen lángésznek alakja, hogy mennél jobban foglalkozik vele az ember, annál jobban érzi, hogy méretei milyen gigászi erővel emelkednek fel előtte.

De nem arról akarok beszélni most, hogy a magyar faj és Jókai halhatatlansága mindnyájunk előtt a végtelen fogalmába olvadtak egybe, hanem az emberről, akit mint kis gyermek láttam s akiről akkor még nem tudtam, hogy kicsoda.

A Koszorú-uca és Stáció-uca sarkán, mely ma Baross nevét viseli, állott a sárga földszintes ház, melyben Jókai és mi laktunk. Ha most így visszagondolok rá és felidézem

a h
bát
min
tele
nap
mes
előt
lelk
tün
E
kút
kos
Jók
lam
lato
üve
a h
rág
vol
vizi
lats
ber
ver
ekk

a ház emlékét, kedves udvarát, ahol Loránt bátyámmal játszadoztunk, az az érzésem van, mintha egy hosszú-hosszú folyosó végén, hirtelen kinyitnák a lezárt zsalugátéreteket s ott napfény özönlene be és mindaz, ami ott a messze távolba látszik, verőfénybe usznék előttem. És verőfény is volt az, mert Jókai lelke beragyogta az egész házat és a mi életünket.

Előttem vibrál az udvar kis kertjével, a kúttal, hátul az istállóval, amelyben megpókosodtak a lovak lábai, mert kimélte őket Jókai, nem engedte őket befogni, nehogy valami bajuk essék. Inkább ő járt gyalog. Ott látom a törpe bécsi szederfákat, melyek az üveges folyosók mellett vonultak fel s magát a hosszú üveges folyosót, amely tele volt virágokkal, fikuszokkal, amelynek alján farács volt, hogy a virágöntözés folytán ne kelljen vízbe járni. Ez a farács volt a mi nagy mulatságunk. Mert ha végig futott rajta az ember, dobogott és a folyosó falai nagy robajjal verték vissza a gyermekecipők kopogását, de ekkor rendszerint kinyílt az ebédlő ajtaja,

megjelent rajta Laborfalvi Róza királynői alakja és szigoruan számon kérte a zajverőt. Ma is magam előtt látom őt, hatalmas volt és a szeme parancsolt. Körötte nagy kutyák se-reglettek és korbáccstartó kezét nyaldosták. Szigoru szeme volt, de azért jó, féltünk tőle, de azért imádtuk, mert adni, meglepetést szerezni, az öröm tüzét felgyújtani a gyermeklélekben, nagyszerűen tudta.

Az ebédlőn át jöttek a szobák sorozatai, amelyben madarak pityegtek kalitkákban, mókusok ugráltak forgó hengeren, majom szorongott a vasrostély alján vagy papagály rikácsolt láncra vert lábbal. Aztán jött a sárga szalon, a zöld szalon, aztán jött Jókai dolgozó szobája, egy kisebb és egy nagy. A nagy mellett még fülkeszerű hely volt, ott szekrényei voltak, meg a csillaggyűjteménye.

Nekünk, gyerekeknek, legnagyobb dolog volt, ebéd keresztpapáéknál, — ahogy mi őket hívtuk. Loránt bátyám volt a kedvence. Jókai ösztönszerűen megérezte benne a géniuszt, az ő csodás lelke folytatását, engem

mindig úgy hívott Sándri Bándri, de a Lorántra azt mondta, Loránt az Loránt!

Ha ebédre mentünk, ő ült Jókai mellett, én Róza néninél lapultam meg. azért mondom, lapultam meg, mert ott meg kellett lapulni, ugyanis ott két helyen terítettek, fön nekünk az asztalnál, lent pedig az asztalkörül a kutyáknak. És míg mi a legesodásabb ételeket kaptuk, jól emlékszem, mindig választás volt többféle levesben, a husok mellé különféle szósok vonultak fel és tésták és gyümölcsök, dulesásza, meg a mi csak elképzelhető, ugyanakkor — nagy fadeszkán behozták a csontos marhahúst és olesó birkát és azt ott Jókainé trancesírozta. Aztán egyenként a kutyák tányérjába hajigálta, néven szólítva őket, Neró, Szolimán, Mohamed, amelyik kutya aztán a másik tányérjába kapott, azon végig vágott a korbáccsal, azért mondtam előbb, hogy ott csak meglapulva lehetett ülni, mert a korbács gyorsan suhant el az ember feje fölött. Jókai nem szerette a kutyákat. Egyszer emlékszem, jelentkezett egy jámbor kutyaszerző, aki leírta, milyen nagyszerű új

kutyát látott valahol s azt jó lenne megszerezni ide a többi közé. De már erre Jókai beleszólt a beszélgetésbe: „Ide csak egy kutyát lehet még hozni.“

— Milyet, kérem? — kérdezte a kutya-szerző.

— Olyat — felelt Jókai —, mely ezt a többi, valamennyit fölfalja.

A legmulatságosabb volt, hogy az asztalnál állandóan ott ettek Laborfalvi Róza részint vidéki, részint fővárosi színésznő-társai, akik állandóan hordták a hireket, pletykákat, történeteket, amelyeknek számtalan esetben hasznát vette Jókai, úgyhogy ezeket az ebédeket valósággal megszolgálták azok, mert hisz öntudatlanul is, mint szorgalmas méhikék, hordták az anyagot a nagy kaptárba. Most is visszaemlékszem még Újfalussynéra, Bodorffyinéra, kis összetöpörödött anyókák voltak, pergő nyelvezettel. Legmulatságosabb közöttük Bodorffyiné volt, aki, mikor a Svábhegyen táboroztunk a Jókai-villában, befőttüvegeket hozott ki, amelyekben magának a virágzó hársfák alatt üdítő friss leve-

gőt gyűjtött télire. Elindulása előtt mindég hihetetlen gyorsan lélegzett. Mikor megkérdezték tőle: „Miért teszi ezt?” — azt felelte: — „Be kell mennem a városba és gyűjtök tartaléklevéget.”

Történt egyszer, hogv én sarlachot kaptam s akkor Loránt bátyám, a stációuceai ház jobboldaláról, ahol mi laktunk, elkülönítés céljából, három hétre átköltözött Jókaiékhoz a baloldalra. Itt kezdődik a gyermek Loránt és Jókai mélyebb barátsága, akkor kezdte írni „Mire megvénülünk” című regényét, amelyről ő maga mondta: Ez erről a két gyerekről fog szólni. Loránt a főhőse s a másik testvér csöndes kísérője. Csodálatos, abból a regényből az élet, a sors, bizony nagyon sokat valóra váltott.

Tehát Loránt átköltözött Jókaiékhoz, akkor már tavaszi időjárás volt és üstökösjárást vártak. Az öreg úr teleszkópjával ott ült az udvaron, ölében tartva Lorántot és mesélt-mesélt neki a csillagokról. Ez időtájon két eseményre emlékszem. Mikor kiláboltam

a betegségből, Loránt elé'm futott, nagy dolog lesz, díszküldöttség jön, törökök, kardot hoznak. Meg is történt s Jókai a gyermek Lorántot kézen tartva fogadta a törököket, akik közül a pasák eljátszadoztak Jókai öcsével. Ez időtájban esett az is, hogy Jókai a parlamentben valami beszédet mondott, aminek folytán macskazenét kapott, én teljesen gyermek voltam, ennek következtében kis fantáziám előtt, díszkard, tüntetés, macskazene, egy fogalommá futott össze, úgyhogy csak arra emlékszem, hogy mind bemenekültünk Jókaiék lakására, ahol Jókainé rendezte az ellenállást, szigorú hangon adta ki a parancsokat:

— A kaput lezárni, a spaletákat becsukni!

De bizony ezalatt dörömböltek a fakapun, pár kő bezúzta a sárgaszalon ablakait, éppen mikor én a nagy zajra, gyermekfantáziámtól űzve, megszólaltam: „Most hozzák a díszkardot!”

Ekkor a riadt cseléd, aki a spaleták elzárásával foglalkozott, a betört ablakon át bedo-

bott döglött macskát hozott be. Mire Jókai nevetve mutatta nekem: „Na Sándri-Bándri, itt a díszkard!“ Ezzel elém tartotta a szerencsétlen dögöt. Ezalatt a ház körül üvöltöztek az emberek: „Abzug!“ „Levele!“ „Jókai hazaáruló!“ Plyen zagyva zűrzavarban hangzotak a mérges szavak, amellyel a tüntetők szidalmazták a költőkirályt.

„Helas! poor Jorick“, hol vagytok ti szegény kis Jorickok, akik kis gyöngé koponyátok agya révén abcugoltátok azt, akinek a magyar faj halhatatlanságát köszönheti.

De nem volna teljes a kép, ha fel nem idézném magam előtt a stációuccai ház kerete mellé a svábhegyi kertet, a kútvölgyi szüreteket és a füredi villa képét.

A svábhegyi kert, amelynek fáit mind ő ültette, gyümölcsösét ő ojtotta és virágait ő vetette, eredetileg kőbánya volt, melyet megvett, mert megtetszett neki az a hatalmas kiállítás, amely onnét Vácig, a Mátra aljáig és a Csepel síkbavesző szigetéig, föltárja a tájat.

Itt voltak a híres gyümölcszüretek, az ő

nevelésű fái ontották az aranyárga szagos körtét, a csutorakörtét, szegfü-, bor-, Izenbard d'autrichet. Mert a körte volt a kedvenc gyümölcse. Gyümölcszüret táján hosszú botpálcával Loránt járt utána és erre a hosszú botpálcára aggatta Jókai a finom gyümölcsöket. Fesztyné le is rajzolta ezt a jelenetet.

És aztán jöttek a szüretetek, mikor a présház alján nagy préssel hat munkás szorította a szőlő nedvét. Késő este volt, mire egy-egy szüret lezajlott, akkor jött Jókai és gyertya fénye mellett, sűrűségmérővel méregette a cukortartalmat, a szeszfokot és nagyon büszke volt Schiller-borára, melyet a sváb-hegyi terraszon, minden idők írói és szellemóriásai nagy élvezettel fogyasztottak. És Jókai itt is mindig figyelt, kis jegyzőkönyvek voltak a zsebében s ha valami olyan mondást vagy eseményt hallott, amely őt érdekelte, mindig feljegyezte azt. De Füred és a Sváb-hegy között az ő szemében is volt nagy különbség. Ő szerette Füredet, de azért a sváb-hegyi hársak voltak bizalmas barátai. Nekem is sokszor mondta, amire már felnőtt korban

emlékszem, hogy legjobb szeretne azok árnyában aludni.

Utoljára, mikor találkoztam vele, a Svábhegyen volt, a múlt század utolsó évének szeptemberében, szőlőérés idején. Az amerikai kiadójától levél érkezett, ezt akartam neki megmutatni, szobájában nem találtam, a kertjében nem sétált a fák alatt, végre kiáltozásomra válaszolt s ekkor megtaláltam a szőlőjében, ott ült egy tőke mellett. Kezében fogkefe volt és szorgalmasan dolgozott.

— Mit csinál? — kérdeztem.

— Nézd — mondta —, ez a gonosz liszthar-mat megfojtja a szőlőfürtöket, nekiálltam és fogkefémmel egy sort már megszabadítottam ettől a fehér szemfödőtől!

És erre csodálatos örömmel mutatta, hogy milyen szépek és szabadok lettek a szőlőfürtök, amelyeket ő itt a földön kuporogva megszabadított ezektől a gombáktól. A szemében olyan öröm tüze csillogott, mintha egy nagy gyermek játszott volna ott a természet játékával s azon az ő ötlete diadalmaskodott

volna. Régen volt ez is, közel harminc éve — de még most is így látom Őt, ahogy játszik az Ő kertjében. Ugy látszik, mégis igaz az, hogy minden nagy alkotó zseniben egy gyermek is van elbújva, amely aztán lelkében ott játszadozik élete végéig.

M E M E N T O

Örök harc az élet, meg kell küzdeni minden pillanatért, minden napért és minden dologért. A jólétet nem adják ingyen, azért harcolni kell; a gazdagságot, úgy kell kivájni az embernek maga részére, épp úgy, mint az elismerést, tekintélyt vagy népszerűséget, ezekért mind-mind harc folyik, ádáz küzdelem vívatik, míg aztán egy-egy kiválasztott eléri azt. Ez a harc a természet harca, az erők mérkőzése, az élet nagy játéka, amely kiválasztja a megtartandókat és elejti a fölöslegeseket.

Ezt a harcot megvívja minden ember másik embertársa ellen, hogy ő előre menjen, de fényesebben és szebben, mint a természet végigharcoljt ezt a nagy harcot, más alakban elképzelni sem lehet, mert az tökéletesen

vívja azt meg, hogy az anyaföld termékeit megtermelje és megérlelje.

Azért a legszebb foglalkozás a kertészkedés, mert közvetlenül ott látja maga előtt az ember a létért való harcot, amely a természet kebelében szünetlenül dúl.

Nekem is van nagy kertem, amelynek áldott fáit, áldott kéz ültette és tradícióképpen szállott az rám, minden növénygazdaságával. És mennél többet vagyok e kertben, a fák között, annál boldogabb vagyok, mintha ezek a fák szerves élőlények lennének, akik áldólag terjesztik felém ágaikat és szinte kínálják gyümölcseiket, mint az édes jó apa, aki valahányszor kezét gyermeke felé nyújtja, abból csak áldás hull a gyermekekre.

Ezek között a fák között szoktam napról-napra megfigyelni a nagy harcot, amelyet a természet folytat egy-egy fa ellen, míg az meg tudja érlelni gyümölcseit.

Az őszibarack fák a legkedvesebb gyümölcstermőim és ezek ellen folyik a legnagyobb harc, hogy nehogy valahogy megérjen az a piros-pozsgás szép gyümölcs rajtuk,

amelynek íze a legfinomabb, amit ízalakban gyümölcs csak nyújthat; mert nincs a földön még olyan gyümölcs, amelynek annyi kultúra volna az ízében, mint ennek az őszibaracknak.

Kis tömzsitestű fa a legtöbbje, amely nincs felkopaszítva, de lantalakra van visszanyesve, hogy belterjesen tudjon teremni. Az első remegés, az első szorongás kora tavasszal kezdődik, mikor az összes baracktermő fák virágdíszbe öltöznek. A hirtelen fagy egy fúvásra tönkretetheti az egész termést. Ezért jóelőre rőzséket kell a kertben összehordani, aztán ha gyanús hűvösre válik az idő, akkor füstölni kell a fák alatt, hogy a fagy ereje meg ne csípje a fák virágait. És ha az ember szerencsésen megússza ezt a virágzási időt fagymentesen, akkor azonnal neki kell állni és újra füstölni, de most kénkövel, mert van ennek a barackgyümölcsnek egy esküdt ellensége a bogarak között, ami ilyenkor támadja meg és a virágból gyümölcsescsé alakuló sejtszövetek közé köpi bele petéit, hogy aztán mikor a szegény gyümölcs nekilendül, hogy kifejlődjék, egyszerre csak

földre hullik, mert a belső féreg tönkretette.

De ez a harc koránt sincs befejezve ezzel a kénezéssel. Most sietve kell megvédeni a fa leveleit, különben az elveszti lélegzési képességét és képtelen lesz megtermelni gyümölcseit.

Finom permetben hull a kvassia szappanlé a permetezőgépből a levelekre és az elől onnan mindennemű levélgombát vagy növénytetűt. És a fa szabadon lélegzik és kezdi növelni a gyümölcseit. Jön aztán a nagy rettegés a júniusi szép napok alatt és a júliusi rekkenő hőség idején. Hogy nem jön-e jégverés és nem veri-e össze a fejlődő kis barackokat, lesz-e elég napfény, hogy a cukortartalmát kiképezhesse a gyümölcs és lesz-e kellő mértékű eső, — se nem több, se nem kevesebb, mint amennyi a gyümölcs nagyságát és a sejtek nedvdúságát szabályozza. Aztán végül, mikor pirulni kezd a gyümölcs a nap érlelő hevétől, nem-e tör a tolvaj be a kerítésen és nem dézsmálja-e meg a termést?

Ez az erők harca, amelyet a kertésznek minden évben meg kell vívni az ő kedves,

szív
egy
érn
szer
vég
és n
tük
més
lat
látt
É
bám
néz
mik
rin
doz
még
tel
vén
hog
van
rat
áll
kör

szívéhez nőtt gyümölcsei érdekében, amellyel egyenlő értékű csak az a jutalom, amelyet az érni kezdő gyümölcsben való gyönyörködése szerez a jó kertésznek. Ez a harc volt az, amit végigküzdöttem az idén is a baracktermésért és már-már érni kezdett a gyümölcs és kezdtük szedegetni a kis fonott kosarakba a termést, mikor a rekkenő júliusi nap új fordulatot hozott, olyat, amelyhez hasonlót nem láttam soha még.

Éppen az ablaknál álltam és gyönyörködve bámultam le a völgybe, ahonnét pirosuló orcával néztek felém a hamvas pofájú őszibarackok, mikor a szomszéd hegyoldal túlnani hegygerincén a fák és bokrok furesa módon hajladozni kezdtek. Különös látvány volt. Nálunk még állt a levegő és csak a távoli zúgás rejtelmes bűgása érkezett el hozzánk a hang révén és szemünk látképessége közölte velünk, hogy a túlnani hegyoldalon a szél ereje kavarja a fákat. De a légzúgás nem sokáig várattott magára, hanem szinte taszítva az előtte álló rekkenő levegőt, sietett felénk. És erre köröttünk is megmozdult a levegő. Valóság-

gal rázkódásszerűen jöttek a léghullámok, amelyek az álló levegőt ellökték maguk elől és kavarták, forgatták, fölverték és üzték erős lobbanással előre.

Mily hihetetlen változáson ment át a völgy képe, a fák fölborzolták levéldíszüket és egész lombalakjuk megváltozott. Hajladoztak, szinte megfordultak egész koronájukkal, majd visszacsapódtak, földre buktak, majd felerődtek és a nagy mozgásban szinte megnyúltak, mintha láthatatlan kezek az ég felé húznák őket. Ez volt az óriás harc kezdő támadása. Nagynehezen ellentálltak a koronás fák, de ekkor a vihar újszerű támadást rendezett, amely nem volt ruganyos léghullámokra alapítva, de a szél irtózatossá erejével magasan szárnyaló, az ég mélyén születő és a föld alján forgó légtölcséreket csinált és ezzel a rohammal támadt rá a gyümölcstermő fákra.

Borzalmas látvány volt nézni az ablaktáblán át, amint a megszületet légtölcsér leült a völgybe és gyilkos forgatagát rázúdítja a gyümölcsöt termő kertre. Nem volt oly pilla-

nat
egy
ere
for
em
yég
A
ez,
kir
fák
tek
vol
for
gy
gy
ott
ho
tel
gy
söt
és
né
ma

nat, mikor a légtölcsér nem csavart volna egy-egy fát. És amelyiket elérte rettenetes erejével, azt sodorta, keverte, majd biztos fordulással kicsavarta a földből, aztán föl-emelte és ledobta — és a dús gyümölcsösnek vége volt.

A földöntúli erők irgalmatlan harca volt ez, az emberi gondoskodás és munka féltett kincseivel. Sírt, jajgatott a szél és a szegény fák hol leborulva, hol oldalra dőlve igyekeztek megmenekülni e rettentő erő elől, de nem volt irgalom. Pattogva törtek el a széltölcsér forgatagában és lealázva hullottak földre, legyőzve, leborítva a földre meg nem érett gyümölcstestüket. És a pirosan érő barackok ott heverték az agyagföldön pár perc múlva, hogy éltető fájukkal együtt haljanak el. Nem telt bele tíz perc és a kincsesháznak tetsző gyümölcskert halott tartomány lett, amelyre sötét fellegek sűrű esőt zúdítottak.

Kis óra telt el, aztán kisütött újra a nap és ki lehetett menni a kertbe. Meg lehetett nézni a gyász és siralom völgyét. Nem volt az más, mint szomorú föld, amelyen minden re-

mény és minden öröm meghalt, meghalt örökre.

Azt hittem, barátaim temetőhelyén járok, amelyet learattak előttem pár perc alatt, hogy soha meg ne találjam őket többé. Mind az a gond, mind az a küszködés, amelyet az éven át kifejtettem, hogy megvédjem a termést, hiábavaló volt, mind letörte a láthatatlan kéz, mintha azt mondaná: „Ember, hiába tervezel. Vannak nagy, igen nagy titokzatos erők, amelyek minden terveteket újhúzással tönkreteszik, csak azért, hogy bebizonyítsák nektek, hogy ti emberek, akik a földön éltek és azt hiszitek, hogy valakik vagytok, tanuljátok meg és eszetekbe jól vessétek, hogy a ti létetek, a ti erőtök ugyan egyértékű a föld göröngyével, amelyet megáztat az eső, aztán szétfú a szél, hogy semmivé legyen.“

A N A G Y T E M E T Ő

Van egy ország, messze, távol, négy folyó közt, bérc honában. Meseország és mégis sínylő, nagy erejű és semmi súlyú. Álomország, az lehetne; de keserű és elhanyagolt. Céltudatlan és tengődő, akarata elenyésző! Eme furcsa és szeszélyes, csodabájos és regényes, mesebeli országrészről szól az ének, amely hogy, avagy hogy nem, ezen a kis földterületen, született meg, fejlődött ki és mint a törpe öreg fűzfa, egyre él, de fejlődése nem látható semmiféle ébredésre. Jöhet ide tavaszszellő, nyár aranya, ősz sugara, az öreg föld egyre, mindég ugyanaz. Nincsen ennek fejlődése, nincsen ennek boldogsága, él egyik napról a másikra, őszerejét fölemésztette. Csak mesében élnek ilyen események, történetek, mint amilyen ennek a földön élő, regebeli öreg honnak története. Az alakja is olyan en-

nek, mintha magas hegybörtönök vennék körül, körös-körül és aztán abból nem lehetne semmiképen kifejlődni, növekedni. És aki aztán belemerül ebbe a börtönfallal körülsáncolt területre, annak lassú, nehéz haldoklással, itt kell szépen pusztulnia. A pusztulás errefelé pedig egy sors mindenkinek, legyen az a legkiválóbb, akár a legsilányabb, pusztulása ugyanaz, mert eredményt elérni senki sem tud.

Nagy, hatalmas agyvelőket szül itt a föld, akik ha netalán fejlődő, egészséges országokban születtek volna, úgy nemcsak saját fajuknak, nemzetüknek, de az egész egyetemes emberiségnek dicsőségére lehettek volna, itt pedig szomorú és céltalan küszködéssel kell eltölteniök napjaikat és minden idegzetük feldolgozása mellett sem lehet eredményt elérni.

Es csodálatosan, ez a hihetetlenül erős föld egymásután állítja porondra legfényesebb elméit, gényuszeit és azok nagy, láthatatlan hatalmakkal küszködve, egymásután hullnak porba anélkül, hogy eredményt tudnának el-

érni. De azért az ország él, egyik napról a másikra és nagy fiai halnak, egyre halnak és visszaszállnak az anyaföldre, hogy újra megtermékenyítsék. Beláthatatlan idők óta folyik ez így, de a nagy börtönfal csak nem akar betelni és hiába jönnek újak és újak és hiába áldoznák fel magukat, jobb sorsot utódaiknak teremteni nem képesek. Céltalan haladoklás, az egész nagy nemzet élete, amelyet mintha felülről mindig learatnának, ha kissé emelkedni kezd, hogy a földnek ne lehessen termése.

Ez a szomorú átok, mint láthatatlan köd ül az egész országon és az elkeseredett, búsongó emberek nagy szomorúságukban, egymásra törnek, egymást bántják és ami életerő még bennük van, azt egymás keserítésére fordítják. És dül az áldatlan harc nap-nap mellett évszázadok óta, a börtönbe bezárt emberek nem tudják megérteni közös sorsukat és egymás bosszantásával töltik napjaikat. És a végzet betelik rajtuk, mint, aki önmagára emel fegyvert, ők is önhibájukból pusztulnak el. És nagy, közös sírba hullnak, egyre

hullnak a nemzet legkiválóbbjai és emléküik nyomán csak keserű buborék száll fel, amely az elfojtott élet tovatünését jelzi.

Ez az ország a világ legszomorúbb temetője! Ide vannak eltemetve az emberiség legkiválóbb elméi, akik, ha a világ nagy színterére kijuthattak volna, nagy boldogságot szerezhettek volna, ahelyett jeltelen sírokba, keserű lélekkel kell nekik hanyatlaniok. — És csodálatosan jönnek nemzedékek, nemzedékek után, nagy rajongással áldozzák fel életüket, de annak a nagy temetőnek sorsán, mely az ő hazájuk, segíteni még sem tudnak. És amint jön az idő és elmulik az idő, ez a nagy terület mind gazdagabb lesz, eredménytelenül elhalt, kiváló férfiak csontjaival, akik mind, mind a szebb jövőért küzdve, áldozták fel magukat, azon hitben, hogy utódaiknak jobb lett a helyzete, mint amilyen az övék volt.

De csalóka ábránd itt a nemes törekvés, az utód sorsa rosszabb lesz a nagy temetőben, mint a nemesen küzdő elődöké volt, mert e felett a csodálatos terület felett láthatatlan

kezek dolgoznak azon, hogy mindenkit összehívjanak, aki nemesen küzdő, tisztalelkű és hű lélekkel szereti ezt a nagy temetőt, amelyet sorsa révén hazájának vall.

Mint az iszonyú malomban, úgy őrlék itt össze az embereket, egymáshoz szorítva, úgy-hogy ezeknek vére belecsurog az anyaföldbe és koponyájuk eltűnve az élők világából, beleőrlődik a föld porába. És mikor így egy nemzedéket feldolgozott, ez a rémes malom, akkor előáll az új, nemes törekvésű generáció és ezzel megismétlődik a szörnyű történet és eredmény újra nincs, a szörnyű temetőnek sziklafalai nem tudnak betöltődni, hogy ez a föld is egy színre emelkedve a nagy, szabad nyugati országokkal, ő is szabad, független és boldog lehessen és ne csak szomorú és csak temetésre szolgáló földterület.

Nincs fejlődés, nincs emelkedés! Mint a halálra sebzett beteg, úgy vonaglig az egész embertömeg és a levertség átmegy a köztudatba és keserű és vigasztalan érzés tölti be a lelkeket, oly sötét és szomorú hangulat,

aminő csak a temetőben él. És ez a nagy temető — hangulata.

Szomorú kép, szomorú érzések, szomorú emlékeken fölnevelődött nemzedék, amelynek minden egyes tagjába a lélek már születése pillanatában bele van fojtva, mert a nagy temető területén, nincs és nem lehet számukra kifejlődés. Gyászos, szomorú nevek fakadnak a nagy temető területén élők lelkéből, az ő vigasztalan helyzetük szomorúsága átrezeg minden szavukon és ehhez a keserű érzéshez keresik ők a szomorú muzsikát, mely az ő lelki állapotukat kifejezze.

És e nagy temető földjén csendes cingással sír-ri a cigány hegedűje. Mintha minden nóta panaszos dal volna és az most a húrokból zokogna elő, hogy megfeleljen a nagy temető sötét hangulatának. És a nóta egyre szól, mint a virrasztók éneke, akik távolról nézik, hallgatják, azt hiszik, hogy valami vígasság folyik ottan, de, akik közel mennek, figyelik és megértik a halk zenét, egyszerre megérzik, hogy az nem vigadás, de sírás, egy-egy elfojtott zokogás, mely a hegedű húrjain

szólal meg és befutja a nagy temető határát.

És ha ima éled a temető földjén, még az is keserűen fakad és ez is csak azt rebegi: „Megbűnhődte már e nép a multat és jövődőt!” De a bűnhődés vége soha el nem jön, óriási kereszt fekszik a nagy temető földjén, amelyet, aki erre a földre születik, azonnal cipelni kénytelen és cipeli, hordja egész életén át és mikor átadja fiatalabb erőknek, hogy azok vigyék tovább és vegyék át az ő elvénhedt válláról, akkor ez a kereszt nem hogy könnyebbé vált volna, de mind nehezebbé és nehezebbé lett.

Csodálatos sors ez, amely ennek a földnek jutott osztályrészül. És míg minden temető kapuján ott fénylik a vigasztaló szó: „Feltámadunk!”, addig a nagy temető földjén nincs meg ez a felirat, vagy legalább nem látszik és nem fénylik, hogy reményt öntsön a küzdő emberek lelkébe!

Oh te nagy temető, te ezer és ezer jeltelen fejjával élő csodaföld, amely többet szenvedtél és álltál ki, mint az összes országok együttvéve, te, akinek szent földjére sok csa-

pást sújtott a teremtő, élj tovább és temesd magadba legjobbjaidat és ne sajnáld az elesőket és ne sajnáld a küzdőket és ne sajnáld az eljövendőket, mert a te földed szent, miként szent az a föld, hol szeretteink pihennek!

És a szomorú nóta csak hadd szóljon, a síró panasz csak hadd fakadjon fel a meggyötört keblekből és hadd töltse be a mindeneséges nagy légbirodalmat, mert semmi sincsen hiába a világon! És ahogy az idő mulik, a föld forog és a világok változnak; éppen úgy a gyümölcsöskertek és az erdők is elpusztulnak, a földek is kimerülnek; de épp azonképen a temetők pihent földje is felszabadul idők multával és akkor az lesz a nagy termőföld, az lesz a virágoskert és lesz a gyümölcsfák igazi területe.

De ezt nem emberi erő hozza létre, hanem a nagy, a jóságos, a minden felett őrködő igaz bíró — az idő!

És te, pusztuló képű szent temető, te csak várj, várj és féljed az igazságos időt. Mert az eljön számodra éppen úgy, mint másoknak is eljött. És akkor egyszerre a nagy temető

megrázkódik és átalakul és a szomorú föld helyett hatalmas, pompás, gyönyörű ország lesz a helyén és a zokogó dal erős melódiává alakul, amely felráz mindent és mindenkit és a temető földjéről hatalmas dal fog felhangzani és bámulatba fogja ejteni az egész világot! De addig, míg az idő eljő, ti temető lakói énekeljétek, énekeljétek szomorú nótáitokat, de azokból soha, soha ne hagyjátok ki az igazi sort, amely a feltámadást hirdeti ebben a pár szóban: „Hazádnak rendületlenül!”

A HŐS HALÁLA

Grand Cafénak cifra népe, nem érti, nem érzi, cigányunk zenéje mért sírja néki, hogy „Gulya, ménes ott legelget, valahol a Tisza mellett!“ Grand Cafénak cifra népe, nem érti, nem érzi, mit jelent a hirdetésnek szörnyű szava: La mort de Shackleton! Sárga színnel, vörös alapon kiabálta a betűsor e nagy tragédia feliratát és a Café-ban tolongó cifra embersereg lesiklott szemével a betűről.

A Palais des Beaux Arts nagytermében este kilenc órakor kezdődött a mozgókép előadása, Schackleton halála. Az elszánt kutatónak negyedik útján történt végzetes elmulása. A zenekar az angol himnuszot játssza. A terem elsötétül és a vásznon megjelenik Sir Ernest!

A nagynevű ember — a hú barát! Január ötödikén (1922) hogy meghalt Greetwichenben (South Carolina), a délsark kapujá-

ban. s ezt a megmerevedett arc egyszerre előttem temetett, mozdulatokban, mosolygó szemével, élő vonásaival. Csak a kezemet kellett volna kinyújtani, hogy megfoghassam, oly élethű volt, pedig csak a vászon felületén élt, ezredmilliméter vastagságú vetített fénysugárban. Mennyi erő, mennyi energia, az emberiség akarása, megszemélyesítése benne. Élő árny, mely a valóságot kelti, halotttámasztás — a technika segítségével.

Aztán pörgött tovább a film! Ő ment elől, utána a másodparancsnok, Wild kapitány, aki Shackleton halála után végrehajtotta az ő tervét és megtalálta a sarki szárazföld körül az ismeretlen szigeteket, melyeket Shackleton előre bejósolt. Utánuk az orvos, a kinek karjai között Sir Ernest meghalt és még három tudós, zológus, a tengermérő és a geológus. A kis csapat keskeny hajóhídon lép a Quest-re, ez volt szegény Shackleton hajója. Ő maga építette Norvégiában, hogy minden jégnyomást és sarki viszontagságot kibirjon.

Hosszú, keskeny hajó a Quest, mely vitorlára épp úgy fel van szerelve, mint gőzerőre.

Nem ezer tonnás, csak kettőszáz; de mennyi tapasztalás, mennyi praktikus ismeret van beépítve ebbe a kis hajóba. Ott megy élén a társaságnak, mellyel bejárja a gőzöst, aztán elbucsúzik és eloldja kötélégeit és megindult negyedik sarki újtára.

A Themse partján százezerével áll az ember-tömeg és lelkes Hurrah-kiáltások kísérik az elutazót. A hajók zászlódiszben állanak és gőzsírének bugnak a tiszteletére. Meghatva áll hajóhidján és ezt írja aznap naplójába: „Érdemes volt élnem, mert látom, hogy szeretnek!”

Ezzel a Quest elindult az Antarctic felé. A hajó gépe azonban egyszer Lisszabonnál, egyszer pedig Bueonsz-Aireszben elromlott. Három hónapig vesztegelt itt Shackleton, míg hajóját rendbehozták. És ez volt a végzete, mert nem bírta a trópuszt. És mikor három hónapi egyenlítői meleg után sietett hajójával a délsark felé, South Karolinában, a kis bálnavadász Greetwichenben utólérte a halál. Előtte való nap késő estig beszélgetett társaival és Mr Wild-del a másodkapitánnyal terveiről. Jó-

kedvüen kelt fel, csak dél felé lett rosszul és délután 5 órakor Wild és a hajóorvos karjai között meghalt. Naplóját utolsó percéig vezette, halála napjának reggelén még ezt írta:

„1922. január hó 5. Gretwichen.

A fölfedező olyan, mint a buvár, a ki a tenger mélyébe száll és sohasem tudja, drága gyönggyel tér-e vissza, vagy örökre ott marad.“

Nos! ő örökre ott maradt; a rejtélyes földnek titokzatos erői ott marasztották. Mellgörcsöt kapott és a szíve nem bírta ki az attakot. Vége volt. Mennyi erő, mennyi energia, az egyetemes emberiségnek mennyi akarata, vágya, célja, tudnivágyása élt benne és ennek pár perc alatt vége volt. Elért a délsarok kapujába, a hogy South Carolinát nevezik, de ott a hatalmas ur, azt mondta — „nincs tovább!“ Wild, a másodkapitány vette át a hajó parancsnokságát, a legénységet a fedélzetre rendelték — imához!

Testét kanavászbá csavarták és ládába zárták és a hajó félárbócra bocsátott zászlóval

indult vissza. Három hét alatt értek Montevideóba, Uruguay fővárosába, ahol a köztársaság partra szállította tetemét, érekeporsóba helyezték foszladozó testét. A városház nagytermében felravatalozták. Urugaj állama díszőrséget állított szarkofágja mellé.

A táviratok világgá mentek és családjának, hazájának, jó barátainak és az egész kultur-emberiségnek tudtára adták, hogy Sir Ernest Shackleton nincs többé. A negyvennégy éves hős, a kultur-emberiség egyik legelszántabb katonája elköltözött közülünk.

Monteviedó kikötőjében angol hadihajó horgonyzott, a hajó parancsnoka készülteket tett, hogy a leölmozott koporsót fölvegye és Angliába szállítsa a koporsót, hogy a Westminsterben helyezték örök nyugalomra. De Londonban a család felbontotta a nagy halott végrendeletét, melyben azt kéri családjától, ha meghal, Greetwichenben, a délsarok kapujában temessék el, mert hisz ő volt az, aki a délsarkot megnyitotta és rejtélyét feltárta az emberiségnek, —

ezért, mint hú kutya, a kapuban akar aludni!
Kérése — parancs volt!

Ezért Wild kapitány visszavitette — díszes katonai pompa mellett — Shackleton holttestét a Questre és azután utra kelt Greetwichen felé.

A film tovább pereg előttünk, feltűnnek South Carolina havas kopár hegyei és a völgykanyarulatnál Greetwichen kezdetleges kikötője, norvég rendszerrel épült faházai. Norvég lakosság lakik itt és bálna-vadászattal töltik idejüket. A parton mindenütt bálnacsontok láthatók és nagy testű bálnák, a mint norvég halászok fejtik őket és azután a parton álló főzőben kifőzik zsirjukat. Egyszerű emberek ezek, de ezeket szerette Sir Ernest legjobban. Sokszor mondta nekem is: „Nem hiszed, az egyszerű embernek milyen tiszta a lelke, csak a hegyi patakok tisztasága hasonlítható ahhoz!”

Mert: „Emberről igazán megismerni csak akkor lehet, ha elszakítva mindenkitől, ott a végtelen pusztaságban, egymásra utalva, egymásra maradnak. Nem hiszed, mily csodásan

ismertük egymás lelkét, nem volt a léleknek oly hajlata, amely valamely rejtélyt takart volna el a másik elől. A városlakók és a többiek nem is hiszik, mily fenségesen szép az emberi lélek, az ő igaz mivoltában, — de ahhoz kell az egymásrautaltság. Ott nincs verseny, ott minden egymásért van, épp úgy, mint önmagáért. Ott minden lélek abszolút jó!”

Az utolsó képeket pergeti a gép. Greetwischen mellett a tenger partján temetik Shackletont. Kőhalmaz alatt nyugszik, nagy kereszt jelzi nyugvóhelyét és márványlap van a kőhalmazba építve, az hirdeti dicsőségét.

A kereszt messze ellátszik a tenger felé, hogy mindenki, aki eljut a délsark kapujához, lássa, hogy most itt van ő, az első és legnagyobb hőse a délsark nagy birodalmának, aki felkutatta és birtokba vette az egyetemes emberiség nevében azt a földrészt, amely azt hitte, hogy ha ő, hó- és jégpáncéllal veszi körül magát, akkor titikzatos földje sohasem lesz az embereké. Így is volt sok ezer éven át! De jött Shackleton — és legyőzte a varázst és meghódította a hatodik világrészt!

Sirja ott lebeg előttem még egy pillanatig a vászonra vetítve s aztán eltűnik. „Te sirban nyugvó jó barát, ki messze-messze jársz s ki nek hajója túlvilági tengereken jár. Egy-két szót hadd szóljak még veled!”

„Akaratzseni voltál és az emberiség nevében mentél, mentél be az ismeretlen világ-részbe — és elértél a halhatatlanságba!”

A kép eltűnik. A teremben világos lesz. A közönség az ajtó felé tódul. Az élet tovább folyik.

S I R K Ő A L B U M

Van nekem egy szomorú könyvem, amelynek lapjai lassan íródnak; de szinte jó, hogy lassan íródnak, mert hisz a fájdalom rója ennek a könyvnek betűit és minden lap, mire megtelik, az tele van búval, keserűséggel és mélyreható gyásszal. Azért neve a könyvnek: „Sirkő-album.” És ebbe az én szomorú könyvembe emléket állítok azoknak, akik az életben kedvesek voltak nekem és akiket én is lelkembe zártam és lelkemhez közelállóaknak vettem. És aztán valahányszor egy-egy ilyen elköltözik, akkor előveszem az én szomorú könyvemet és beleírok az elköltözőtről pár sor jegyzetet, amely pár sor hiven elibém idézi mindég azt a kedves alakot, aki engem, immáron örökre elhagyott. Azért a könyv „Sirkő-album.” És én azt hiszem, az az igazi sir-irat, amelyet az én szomorú könyvemben megszer-

kesz
van
életé
dély
tem.

M
köny
lára
bará
irato

Le
mor
telei
jó b

K
szeg
aki
volt
rekl
bold

So
futs
hogy
adha

kesztek, mert az én sir-irataim mind össze vannak kötve egy-egy epizóddal az elköltözött életéből és így az egész hangulata, egész kedélyvilága a néhai jóbarátnak felidéződik előttem.

Most megint a kezemben van a szomorú könyv, megint rovom a betűket az egyik oldalára; mert megint elköltözött egy kedves jó barát, akihez nem szólhatok többé, csak sir-iratot készíthetek róla.

Legyen meg a sors akarata! Teljék a szomorú keretű könyv. Egy-két lapja legyen újra teleírva és az emlék álljon ismét előttem ott a jó barátról.

Kissé félek is, míg e sorokat leirom, hogy szegény Alfréd nem fog-e neheztelni ezért; ő, aki nem szerette a nagy szereplést, pedig meg volt hozzá képessége, ő, aki nem szerette a reklám hirzaját, hanem e helyett szerette a boldog otthont, a szép családi tűzhelyet.

Sokszor mondta nekem: „Te csillag után futsz, lehet, hogy eléred; — de megéri-e ez; hogy feláldozol érte minden mást, amit az élet adhat. Hidd el nekem, hogy a világ minden

dicsőségénél többet ér boldoggá tenni egy nőt, oly boldoggá, hogy amikor az ember elköltözik, az a nő azt mondhatta az emberről: „Ha bármikor újra kezdeném az életet, csak vele, mert azokat az éveket, míg együtt éltünk, tökéletes boldogsággal töltötte be.“ „Látod — szólt — ezt a dicsőséget keresem én és nem azt, amelyiket te kergetsz!“

Érdekes volt hallgatni, mikor így beszélt, mert az élet másik oldalát tárta fel előttem, azt az oldalát, amelyet én nem ismerek és talán sohasem fogok megismerni. Ahány ember, annyi világ; egyik így látja a dolgokat, a másik úgy és mindenik a maga módja szerint keresi a boldogságot. A boldogság egyéni dolog és ami az egyiket igaz boldogsággal tölti be, az a másik előtt szerencsétlenségnek tűnik fel. Azért helyes, sőt egyedül helyes az a megnyugvás, amely az emberrel azt mondatja, hogy minden úgy van jól, ahogy van!

Ez érvényes az élet határain belül, de az már, kedves Alfréd, hogy te úgy egy-kettőre itt hagytlál bennünket, az sehogy sincsen jól. Ez már nem igazság, Eszes, jóvális embernek

továb
sem
ilyen
azok
láljal
révén
nagy
egy-e
ba. I
társ
natai
tegye
En
miko
egys
kott
uccai
zord
ba, a
ősi
lehu
kend
volt
szom

tovább kell élni, mint a taplószívű, semmit sem érő átlagembernek; annak nem szabad ilyen sebtiben elhagynia szerettei körét, hogy azok aztán egész életen át keressék és ne találják őt sehol és csak az emlékek felidézése révén cseveghessenek vele. Mert az emlékezés nagy adomány, azon a réven mindig besüt egy-egy napsugár a jelen szomorú hangulatába. És ez a napsugár az elköltözött kedves társ lényéből száll felénk, hogy a jelen pillanatait megnemesítse, előttünk és kedvesekké tegye.

Ennek az emlékezésnek hódolok én most, mikor felidézem magam elé a jelenetet, mikor egyszer késő ősszel, mikor már senki sem lakott kint a nyaralókban, te megtaláltál engem uccai kóborlásomban és látva magános lelkem zord hangulatát, magaddal vittél, ki a szabadba, a hegy aljában fekvő otthontokba. Ködös őszi idő volt, a gesztenyefák levelei már mind lehullottak a földre és a köd, mint szürke kendő borult a tájra. A lelkém fázott, nem volt senkim és mikor beültünk a kocsiba, még szomorú voltam.

Ekkor te beszélni kezdtél, nyílt eszed, széles menetű gondolkodásod csakhamar magával ragadott és én többé nem önmagamra, hanem tereád figyeltem. És egyszerre saját bajom úgy eltűnt, mintha újra bekapcsoltak volna az élet eleven forgatagába és kihaltak és fáradtnak tetsző lelkem felfrissült és fölmelegedett és mire megérkeztünk a hegyoldal aljában fekvő házhoz, már életkedvvel voltam tele és örültem, hogy nálatok vagyok. És ott voltunk a kedves házban, a fenyőgally égett a kandallóban és mi körülültük a tüzet, ti, a háziak, meg én, a vendég.

Milyen szép hangulat volt, most is úgy hiszem, hogy rád gondolok, hogy megint ott ülünk és beszélgetünk, csak úgy, mint akkor, Pedig mily távol vagyunk egymástól és akkor lelkünk mily közel érezte a másik lelkét. A magányról, a küzdelemről, a hírnévről és az otthonról folyt a szó.

Az otthonról, melynek fogalma előttem oly ismeretlen, mert mindig magányos lélek voltam, aki nyugtalanul élt és bolyongott a csendes tűzhely házi melegét nem érezte soha. Jól

eml
lod
ben
eml
egy
ben
zik.
laib
apr
ápo
töbl
idő,
vál
szö
jen
M
hog
pell
sik
ház
gal
nen
ház
a ti

emlékszem, hogy mit mondtál: „Ha nem találod meg az életben a családi otthont, akkor benned van a hiba, mert annak a titka, hogy az ember képes legyen állandóan és változatlanul egyforma érzéssel viseltetni a nő iránt, különben a boldogság alapfeltételével nem rendelkezik. Mert a boldogság nem az élet nagy vonalaiból áll, nem abból szövődik, hanem finom, apró, filigrám szálakból, amelyeket állandóan ápolni kell, különben elszakadnak és akkor azt többé helyre nem hozza senki és semmi. Sem idő, sem ember. Most már, aki érzi, hogy lelke változékony, az ne fogjon hozzá a boldogság szövéséhez, az keressen az életben mást és éljen annak.“

Milyen igazad volt akkor és én éreztem, hogy te, aki a nagy nyilvánosság előtt szerepelhettél volna, amennyit akartál; te azt a másik életet választottad, amelynek a kultusza a házi oltár ápolásában van. És ott a fenyőgallyak pattogó tüze mellett éreztem, hogy nemcsak a kandalló tüze ég a házban, de ég a házi oltáron az a csendes, szent tűz is, amelyet a ti boldogságtok tart ébren. És a lelkem meg-

telt melegséggel, mintha egy pillanatra bekapcsolódtam volna a családi életbe és egy csodálatos megnyugvást éreztem bensőmben, mint akinek valami szép és előtte ismeretlen, kedves dologban volt része. Pedig nem volt részem másban, mint abban a megértésben, amely a ti házatokban honolt. De ezt a harmonikus békét, mely egyenletesen töltötte ki napjaitokat, a ti lelki világotok teremtette meg.

És van-e szebb, kérdem én, mint oly nap, amely harmónikusan szép volt. És van-e dicsőbb dolog, mint ilyenmű napokból felépíteni hosszú évek láncolatát. Aki erre képes, az nagy lélek és jóttevő művész. És ezért voltál te életművész, mert másik emberlelket is tökéletes boldogsággal ajándékoztál meg. Most, hogy már túl vagy a földi határokon, megmondhatom és kalapot emelek nagy lelki tulajdonságaid előtt. Igazad volt ez életben és igazad van most halálod után. Mert te ez élet folyamán a napi küzdelem alatt alkottál, te emberlélekben megformáltad a boldogság nehezen megalkotható emlékművét.

Mikor ott voltam nálatok, mikor ott ültem a

tűz mellett, akkor láttam művedet, az ott csillogott annak a nőnek szemében, aki boldoggá tettél és most is látom azt, mert az ma is ott él a gyászfátyol alatt...

És mi megint ott ülünk a kandalló körül, a gyászoló asszonyok meg én és beszélgetünk rólad és olyan egyformán hangzanak a szavak; mert mi mindnyájan ugyanazt láttuk benned. Olyan érdekes, olyan szép ez a beszélgetés, a múlt idézése, a múlté, amelyben benne van az a melegség, amelyet otthonod árasztott. Mintha valami titokzatos nap volna az, amely az ismeretlen világból kelt fel és aztán most haláloddal még ismeretlenebb világba süppedt volna. De mikor rólad beszélgettünk, akkor úgy tetszett mindnyájunknak, hogy a te lelkedben feléledt rejtélyes nap, szavaink nyomán megjelent ott előttünk és erejével betöltötte az egész lakást és betöltötte a rádemplékezés révén a mi bensőnket is.

És ha igaz az, hogy a visszaemlékezés pillanatában az elköltözött újraél, úgy te éltél ott barátom, benéztél közénk és jól eshetett neked, hogy csak szépet mondtunk rólad — mi, akik

megértettük a lelkedet — és beigazolván láttad most azt, hogy mindenki olyan formában marad vissza az emlékezetben, amilyen az lelkének igaz értékében volt. Nos, a te lelkedből fakadó nap szép, verőfényes, meleget és emléket sugárzó.

Ezért, mikor e sorokat végzem, még be kell vallanom e kis preludium mellé azt is, hogy nem én emeltem neked emléket e pár sorban, hanem azt te magad emelted életed révén. Mert élet és halál határai összefolynak, ha összekapcsolja őket az emlékezet.

M A C S K A

Nem vagyok szentimentális hajlamú ember; de tisztetem a más érzéseit és meg tudom érteni, ha valaki ápolja lelkében a lyrai emlékeket. Nem vezettem sohasem naplót, vagy memoire-t, de nem néztem le senkit, aki lelkének rejtett titkait elraktározta titkos fiókjában őrzött írásába. És most, mikor ráakadtam egy mélyen érző ember önvallomására, nem dobom el mint semmiséget, de ide iktatom, hadd éljen ez a pár sor és hadd keltse újra életre az érzéseket.

Fiatal voltam, előttem az élet és a hosszúnak tetsző évsor, melyet leélni nekem adott. Mennyi terv, mennyi gondolat, vágy, életcél lebegett előttem, hogy majd a kimerít-

hetetlennek látszó évek során, azt mind megvalósítom. Szép volt előttem minden, mert mindenben csak a szépet láttam és örömet szerzett minden, mert nem ismertem a fájdalmat. Nem tudtam akkor még azt, hogy lehetséges az is, hogy az ember mindenben csak a szomorúságot látja, hogy lehet olyan fájdalom is, amely az életvidámságot össze tudja törni.

Nyár elején találkoztunk először. Még jóformán rövidruhát viselt. Szőke feje csillogott, kis szürkés szeme pedig szinte fénylett, úgy villogott, amint életkedvvel, pajkossággal és napfényyszerű csillogással ragyogott. mintha mesebeli kis napsugár lakozott volna lelke mélyén és az onnét lövelte volna első bűbajos sugarait, hogy elbódítsa és magához ragadja az embert. Olyan kedves kis kacaja volt, mintha finom ezüst cseengetyű csilingelt volna, mikor nevetgélt és olyan jóleső melegség sugárzott ki egész lényéből, mintha egész bensejét át akarná egy lobbanással adni az embernek. És akarta is. Ez volt az ő élete, vágya, ez volt az ő sikere. Boldog volt,

ha érezte, hogy tetszik és boldog volt, ha érezte, hogy fel tudta szíttani az emberben azt az érzést, amelyet ő akart. Melegszívű kis angyal volt. Bájos és édes, kedves és aranyos és minden, amit az ember leányban keres, érzésekben nélkülöz és ami nélkül élni nem lehet. Együtt töltöttünk egy nyarat, akkor fogadtuk meg, hogy el nem hagyjuk egymást. Milyen boldog volt, mikor ott ült a térdemen és kis fejét vállamra hajtotta, szíve úgy dobogott, mint a kis madaré, amely a fészekből leszáll és szeliden az ember kezéből elveszi az ételmet. És csicssergett: „Ugy-e nem hagy el soha!”

— Ne féljen, ha valamit megigérek, az erős, mint a halál!

És szőke fürtjei odasimultak hozzám és mint a folyondár a fal oldalát, beborították a vállamat, de belopództak és odatapadtak a szívembe is és odanőttek örökérvényűleg a lelkemhez.

— Olyan csunya az élet, félek tőle!

— Az élet kegyetlen, nemcsak csunya — feleltem —, de megküzdök vele és aztán az

én kis Macskámnak, az én kis bogaramnak rakok puha fészket, aztán hordok bele játékszereket, amilyeneket ő szeret. Csillogó köveket, amelyeknek egyéni lelkük van és ha ezeket az én kis Macskám felteszi magára, ezekről ő még szebb lesz, mert azok rajta épp oly csoda fénnel fognak ragyogni, amily csoda fénnel az ő kis szeme ragyog, amelyből minden villanással egy-egy napsugárfoszlány csillámlik elő!

És ő újra csak suttogetta, fogadta:

— El nem hagyjuk egymást sohasem!

És a lelkem acélos lett és tiszta, mint a kristály, mert minden tettemnek, minden igyekezetemnek volt szent rugója, s az én Macskám csillogó szeme. És bármit értem el, üzött, sarkalt a vágy, csak előre, csak tovább és akkor Macskám vágya, óhajta beteljesül és szent fogadalmunk valóra válik.

Óh mily szép a küzdelem, ha van erőt adó célja és mily felemelő érzés a siker, ha valaki érdekében küzdjük ki azt. És mily borzasztó az élet, amely könnyörtelen és mily kegyetle-

nek az emberek, akiknek csak egy életcéljuk van, az önzés!

A béke szent éveit feldúlta a háboru. Szegény kis Macskám, azt fogadta még: „Majd háobru után majd a gyermekeink ott lesz az öröm!” ‘És én hadba szálltam. És mentem a harctérre, ahonnét menekült az emberanyag, az asszonyok, a gyermekek, az aggastyánok. És ott kint a bizonytalan világban, ott volt velem az én Macskám írása, a posta egyre hozta: „Küzdj, büszke vagyok rád! Majd ha hazajössz . . . a gyermekek, a mi gyermekeink, a szerelem örök zálogai, megadják a jutalmat!” És én boldog voltam és nem féltem senkitől és semmitől. Tudtam, hogy ellenség nem árthat nekem, éreztem, hogy baj nem érhet, az én Macskám lelke velem van, az megvéd, az el nem hagy sohasem! Aztán elborult felettem a világ, levert a harctér, élet és halál között vergődtem. Látam orvosokat ágyam körül, nehéz légzés gyötört, de minden leheletem, mintha azt susogta volna: „A Macska! A Macska!”

És mialatt kínlódtam, a Macskám mellett.

ott járt valaki, aki nem segített nekünk abban az irtózatos küzdelemben, aki energiáját nem adta oda a hazájának, hanem a fenyevesek alján, a fürdők enyhe kényelmében lépegetett az én Macskám mellett és azt susogta a fülébe: „Ami volt, az nem számít! Most jön az igazi. Nekem is szeretőm volt, azt elhagyom, hogy most újszerű szerelmet élvezzek — magával!”

És a kis Macska susogta: „De mi lesz vele — megfogadtuk „el nem hagyjuk egymást!” „Eh mit, lássa én elszaladtam, mikor az ellenség jött, miért nem szaladt ő is el!” És a Macska újra susogta: „Én biztattam, hogy menjen, büszke vagyok rá!”

„Eh, az semmi, azt kell mondani, a sors akarta így — és a sors asszonya lettél! Nekem is volt szeretőm és meguntam, mond, hogy meguntad... felejtsen el... eddig van!” És a Macska nem válaszolt, de újra írt, küldött felém sorokat, hogy rám gondol. Én meg vergődtem a kórház fehér vánkosán. Egyszer aztán Macska nem írt többé. És én vártam, vártam, kerestem leveleimmel mindenfelé.

Esténként egyre azt susogtam: „Édes Macskám, kis bogaram, lelki társam, kis angyalom, merre jársz te most?!

És ő ott járt, ott tipegett, egy idegen mellett, aki egyre mondta, egyre ismételte: „A szeretőm, az csak víz volt, de te vagy az igazi, te vagy az éltető bor, te vagy a napsugár, amely már bent honol a lelkemben. Nem azé az élet, aki hisz benne, hanem, aki azt kihasználja. Látod, a szeretőmön már túl vagyok, most te vagy a mindenem...”

s a Macska hitt és a Macska azt hitte, hogy minden ami mult és minden ami szent, és minden, ami igaz, elmulik örökre és meghal örökre, ha új ajkat élvez és akkor oly boldogság száll reá, amelyet még sohasem ismert. Szegény Macskám, édes kis csilingelő hangú kis madaram, hogy hihetted te azt.

Hisz vannak tüzek és vannak érzemények, melyeknek lángja nagy és örök. És vannak hatalmas égi tűnemények, melyeknek fénye a lélek tűzével rokon. El nem múló érzés lángja nem hal meg a multtal, mert idő át nem halad rajta és muló nap el nem tiporja

soha. A feledés fátyla fódhet csapodár érzéseket, mely női ajakról, női ajakra úzi a férfiuakat; de egész bensők szent tüzének lángja, felette áll a muló idő pusztító erején és nagy hevének éltető lángjával egyre fénylik, egyre ingerel, hogy megremegtesse a hitetlent, életérőre hívja a gyengét és megriassza azt, ki feldúlja a távol levő lélek eszményi céljait. Azért Macskám, édes kis bogaram, lelkem, vágyaim, céloom szent támasza te, bárhol jársz és bármerre van tanyád, halld meg a szót, lelkünk hívó szavát. Jer elő a rejtett ismeretlenből és ülj ölembe újra és hű lelkem egész érzeménye, hadd simuljon újra hozzád, hogy magadhoz térve érezd újra, azt a szent igaz, földöntúli érzést, melyet itt éreztél, mikor kéz a kézben, keblemen pihentél édesen. Nem látok semmit, a messze távol miatt belőled, csak fénylő szemedet, mely egyre világít. Jer és fénytelen szememre az isteni fényből adj kölesön valamit, hogy kiengesztelt lelkem betelve lássa a fogadalmat, melyet ajkad ajkamra örök pecsétként lehelt.

Életem szivárványa, ezüst hangú kis ma-

daram, szőkefürtű kis angyalom, lelkemben él örök képed és én is élek a tiédben, örök álmunk el nem válhat, lelkünk lénye meg nem halhat sohasem. Ujra mondom — semmiképen, sohasem!

Ennyi volt a napló, pár szál virág volt a lap oldalán, amelyben már rég kihalt az élet és amint hozzá értem, szerte esett és szerte libbent, mint por és hamu.

C S A P B E R E K

...Én a mezőt jártam és minden fűszálon
ezt írva találtam:

Felszárnnyal a madár, a messze magasba,
ott ível a fecske, lebeg a pacsirta, cikázik a
gerle, amint párja után lebben, a galamb tur-
békol a füzes ernyein, virít a mező, él az erdő
és minden ragyog az arany nap jegyében.
Külön világ, külön levegő, édes párázat, re-
megő fény, boldogságot hirdető felhőzet a
kék égboltozaton, — május levegője, a nagy
természet lélegzetvétele.

Én a mezőt jártam, bájait csodáltam és
annyi, annyi új színt láttam, — amely mind
ott játszott velem a déli napon —, hogy év-
tizedek repültek el emlékeimből és csak a má-
jus, a tavasz, az üde fiatalság érzése maradt
meg lelkemben.

Az ér mentén haladtam. Elöttem a mező, a nyíló virággal pompázó mező, mely csalogatja a méheket és kínál nekik nézet, viaszt, melyek mind ott lapúlnak meg a virágkelyhek mélyiben. És én mentem, mendegéltem a Bakony-ér medre mellett. Bolyhos fák, lomb-sátort szövő bükkök álltak a domboldalon és egy régi ház magánosságát pompás galydíszek övezték, — ez volt Csapberek, a magános hely, a dülő vad vadonja, erdőkertje. Ide tértem. Leheveredtem a nagy fa alá és a dombhajlatról néztem a májusi nap teljében élő természetet. A rét szélén a csipkerózsa most szaggatta meg leveleit, hogy kicifrázza vele törpe bokortestét. A nyárfák bolyhos fejével álltak az ér mentén és gerlék búgtak rajtuk egyhangú ütemben, vagy szarkák csörögtek az ágak között. A fák hajladoztak, ha a szellő feléjük csapott, csak a mező volt nyugodt, ünnepélyes és szép.

A mező — a tarka pázsit, az illatos szőnyeg, a tömött takaró, a selymes boríték, a virágos abrosz, a jószagú terítő, a virágfejjel élő burok; — a mező, az ébredő föld büszke-

sége, a tavasz lélegzetvétele, illata, lehellete, — virágsóhajban kifejezve.

A zöldhegyű füvek között apró virágok ütötték fel fejüket és messziről nézve, sárga színezetet adtak az egész mezőnek. A sárga virágok uralkodtak, de fehér szín is csillogott és néha elősírt a bíborhere. De a főszín a sárga volt, de ebben a színben aztán oktávot játszott a mező. A sárga szín oktávját, apró viráglegyekkel. Kedves színjáték volt, melyben legmagasabbra tartotta fejét a „pénzike“, mellette lapult a „boglárka“, mérgesebb sárga arcot vágott a „gyermekláncfű“, mellette sárgállott a „mézvirág“, magas fejjel bólogatott a kénsárga „nadraguja“, a mérges „kutya-tej“, mely már átesap a zöldesbe, lelapulva szerénykedett a sárga „margaréta“, lelógatta fejét a halavány „tátika“. Irigy színével pompázott a „kikircs“, a „mocsári gólyahír“, meg egy-két bokor is sárga virágot termelt, hogy őszre kelve, ki tudja fejleszteni pattogó maghüvelyeit, csak a kökény- és a galagonya-cserje pompázott fehérben, de a sárga színű volt az egész vidék, ez volt a mező uralkodó

színe, összes árnyalataival. És be is bizonyította kis virágfejű tanuival, hogy az alapszín milyen finom oktávot tud alkotni és milyen kedves játékot tud a mezővel űzni. A kénsárgától a sötét okkerig, a zöldes sárgától a barnáig. A természet színjátéka, pajzánkodása virágkelyhek segélyével Tavasz diadala — a virágok mámore.

A búzatáblák között ballagtam hazafelé. Az egyik hajlatnál pár bokor guggolt és vagy három fa szerénykedett, valami kerítésféle is látszott a bozót között, — arrafelé mentem —, régi, elhagyott temető volt, a mult század elejéről. Odalépek; márványáblát látok magam előtt, félrehajtom az ágat, 1790, — közel százötven éve —, akkor született vitéz Bezerédi Mihály, aki itt porlad a hant alatt. A nap élesen tűz rám, én itt állok a fényben, az életben, — ő pedig lent a mélyben, — a semmi-ben. Pedig egyszer itt volt, járta a mezőket, védte a határokat, nagy ember katonáival nézett ő szembe, ott volt Győr alatt, mikor Napoleon gránátosai bevették a várat, de ott volt a Francia-vágásnál is, a Bakony alatt,

onnét hozta hírét, — ott vívta ki magának a vitézi előnevet.

Ott az erdő szélén, mikor beszorítottak úgy harminc francia lovast a völgy aljába; — aztán ők, a nemes ifjak, az Insurrectio hős katonái, kézi tusában vívták meg harcaikat az ellenfelekkel. Bezerédi Mihályra egy öles kapitány esett, ott hordta a halált kardja hegyén. És ő élte tavaszán ott állt vele szemben. Tizenkilencéves volt, mikor a nagy pillanat felvillant előtte: — élet, vagy halál! Egy cikázás volt az agyában az egész és tudta, megérezte, miről van szó!

Vagy ő, — vagy a francia kapitány! Kettőjük közül egyik számára többé nem teríték az élet asztalán! Összeszedte minden erejét, fogait összeszorította és szembeállt, várta a halált; — a francia kapitány szemügyre vette a gyermek-leventét, aztán biztos fölénnnyel rárontott. De Bezerédi fürgé volt, ifju és elszánt, élni akar, élni, joga volt hozzá, hisz ő még nem élt, csak éppen hogy fölserdült. Félreugrott, de a francia újra támadott. Bezerédi kitért előle, aztán megint és sorra

így tovább, míg jól kifárasztotta a kapitányt. Akkor aztán engedte a támadást.

A kapitány ideges volt és az ifju erre számított. Mikor felé ugratott, úgy tett, mintha kitérne előle, a francia erre feléje hajolt, de ebben a percben Bezerédi kardja rácsapott a meghajolt nyakra és átvágta az ereit; a fő oldalt bukott, Bezerédi odaugrott, még egy csapás, aztán beleszúrta kardját a véres nyakba, megsarkantyúzta lovát és így tépte le rohanó paripája ugrásával a francia kapitány fejét.

De a kard hegyére szúrt francia fej eldöntötte a csatát, a nemesi legények mind levágták Npoleon katonáit; azótától fogva Francia-vágás néven hívják a Bakony ama táját és azótától fogva lett Bezerédi neve: vitéz Bezerédi Mihály.

És most itt fekszik Csapberek dülőjén semmivé lett teste, régi sírja körül csak a méh zümmög nyáron, vagy a hó szital téli estén, de más híre már nincsen e vidéken.

Én a mezőt jártam és egy virágon ezt írva találtam: ...„Mert minden csak jelenés az ég alatt és mint a kis ibolyaenyész.“

A NYÁRFÁK

A gyermekkori emlékek kísérik el bennünket legtovább az élet útján. Néha már azt hisszük, hogy elfelejtettük őket, mikor nagy hirtelen, különös váratlansággal megjelenik előttünk és akkor csodálatos boldogság jár át bennünket, mikor rájuk ismerünk és érezzük az ő kedves üdeségüket, amely lelkünket felfrissíti.

Gyermekkorom egyik legnagyobb öröme volt, a Bakony alján elterülő réteken csatangolni, fölkeresni a szántóföldek közé ékelődő csalitokat, madárfészkeket fürkészve és a szarkák, varjúk, vércsék tozásait elkobozni, fészkeiket széjjelverni. Valóságos bősöknek képzeltek magunkat, mikor kis pajtásaimmal megostromoltunk egy-egy fát, amelyen ragadozó család táborozott. A legnehezebb küzdelmeket a nagy nyárfák körül vívtuk.

Ezek a magas növésű fák a patak partján nőttek és kis hajlással szinte föléje hajoltak a Bakony-érnek, úgyhogy ha az ember a fa derekán kissé fölkapaszkodott, azonnal az az érzése volt, mintha a patak fölött lebegne és a legelső sikamlásra egyenesen a patak hínáros vizébe zuhan. Pedig ezek voltak gyermek-vágyaink céljai, mert ezeknek a tetején fészkeltek a vércsék és kisebb fajta ragadozók, melyeknek szép pöttyös tojásaik voltak. De oly magasan, olyan elérhetetlen magasságban voltak, hogy alig-alig mertünk arra vállalkozni, hogy kiraboljuk a vércse fészkrét. Sokszor neki indultunk, de nem bírtuk erővel, sem lélegzettel; amellet a legkisebb szélben is a fák titokzatos bűgással susogtak, amely félelmünket fokozta, úgyannyira, hogy gyakran azt hittük, abban a susogásban, abban a levélrezgésben valami varázserő van, amely összejátszik a vad madarakkal és csak azért van, hogy minket a fészkektől távol tartson, elriasszon.

Egyszer vendéggyerekek érkeztek a szomszéd puszta uraival; és vasárnap délután

összebeszértünk és nekivágtunk a nyárfák tájékának és elhatároztuk, hogy a vércsefészket aznap mindenáron kifosztjuk. Elemér volt a vendégfiu, szép kockás ruha volt rajta, ő volt a legnagyobb közöttünk és büszkén emlegette, hogy ő leszedi a madárfészket. Amint a fa alá értünk, levette kabátját és nekiindult a famászásnak. Mi feltoltuk az első ágig és onnét útjára bocsátottuk. Elég gyorsan haladt a fán fölfelé és mi szent csodálattal néztük a fa alól. A nyárfák ünnepélyes bűgást hallattak és fönt, a fa koronája körül a vércsék vijjogva szállták körül tanyájukat, rövidröptű izeikkel.

Elemér már magasan járt és a szél himbálta vele a fa tetejét... mi néma csendben néztük az ő emelkedését és hallgattuk a nyárfa egyforma, titokzatos suhogását. Barátunk a fészekhez ért és mi vad csatakiáltásban törtünk ki. Ő meghallotta a mi örömrivalgásunkat és a zsebkendőjét lobogtatta. A következő pilalnatban kis recseget hallatszott, majd rémes kiáltás és mi kővévalva láttuk, hogy a mi barátunk mint zuhan

alá, szélsebesen, mint a gomolyag, amelyet onnét fölülről aládobtak. Egyszer-kétszer odavágódott a mellékághoz, aztán földre zuhant. Irtózatosan összezúzta magát és mi éktelen sirással rohantunk haza. Az egész pusztta talpra ugrott, orvosért, patikába, jégért, orvosságért futott a vendégsereg. A szegény fiut fölszedték, hazavitték, de bizony nem tudtak rajta segíteni, — még az este vége lett.

Húsz esztendő mult azóta el és én kikerültem a nagyvilágba, évekig külföldön éltem és úgy szerettem ott a messze távolban hogy még a gondolattól is irtóztam, hogy valaha haza kelljen menni. Nem is tudtam elképzelni, hogy lehessen valami, ami képes legyen felidézni bennem azt a vágyat, hogy én abból a nagy kulturából haza menjek a mi fejletlen viszonyaink közé.

Kedves emberek közt, kedves körben éltem, finomlelkű művészekkel társalogtam és azzal foglalkoztam, amit legjobban szerettem; nem volt semmi gondom és az estéket víg mulatozással töltöttem el. Már

régen nem voltam otthon és a hosszú tél után, kint az idegenben élveztem a természet éledését. A legtöbb fa már rügybe fakadt és enyhe levegő járta be a nagy kőváros aszfaltos uccáit. Estebéd után megint beültünk a Klubba és ott sokáig eltréfáltunk. Egyszerre egyikünknek az a gondolata támadt, hogy el kellene menni a Varietébe, ahol éjjélkor kezdik az előadást és új műsor van esténként, amely felette érdekes. Pár perc múlva a mulatóhelyen voltunk. Egy amerikai, két norvég fiu, három porosz junker, meg én. Amint letelepedtünk a kis asztal körül, azonnal jött a pincér és rendelés nélkül italt hozott. „Itt muszáj inni“, úgy látszik, valami titkos törvény írja ezt elő; de az is igaz, hogy senki sem idegenkedett ott attól, sőt mindenki igyekezett tőle telhető szeszmennyiséget elfogyasztani. A Varieté kis színpadán ezalatt a mutatványok egymást követték, megjelent ott minden lehető és elképzelhető figura. A norvég facipős táncosok, a német énekesek unalmas és jóformán minden szellemet nélkülöző dalaikkal és aztán belebbent a yankee-

lány és néger társával divatos nigró táncot lejtett; amely tánc tulajdonképen nem más, mint talp- és sarokkopogtatási ritmuson alapuló bravurmutatvány. Nem kell hozzá a tánc költészete, csak a lábizmok fejlettsége és bizonyos foku ügyesség. A közönség viharos tapssal ünnepelte az amerikaiakat; mire a mi yankee barátunk nagy örömmel sóhajtott fel: „It is my home!“ (Ez az én hazám!) És látszott az amerikai arcán, hogy nemcsak boldog, hogy az ő nemzetbelije tapsot aratott, hanem a boldogság mögött ott ült bizonyos elérzékenyülés; mintha a mi barátunk azalatt a kopogó táncmulatság alatt arra gondolt volna, hogy mily szép és boldogító az élet odaát, túl a tengeren, ahol az ő arany hazája van, ahol a házóriások felhőket szelő tetején vígan leng a szent csíkok és csillagok színdús lobogója. — Arcára pillanatra lágy vonások ültek, de aztán nagy hamar összeráncolta homlokát és felhajtotta a pohár whisky-t, mire eltűnt a honvágy felvillanó jele arcáról.

Már hajnalodni kezdett, mikor a Varieté-

előadásnak vége lett. Szinte örültem, hogy a műsorban nem volt semmi, ami bennem felkeltette volna a honvágy érzetét. Nem vágytam még haza és azt hittem, jó ideig nem is fogok hazamenni.

Mikor aztán kijöttünk az Orfeumból, felpakkoltunk pár ismerős nőt koszikra, aztán a tavaszi reggelben, kelő nap fénye mellett kihajtottunk a szabadba. A Spree partján leszáltunk és gyalog mentünk a víz mellett, hogy a kirándulóhelyre érjünk. Nagy vígságban voltunk, egyik élc a másikat kergette, mint a tűzijátékoknál, mikor a rakéták nagy süstörgéssel egymást követik és nagy puffogással széjjelfoszlanak a levegőben. Pár percig hallgatva mentünk, mikor egyszerre csodálatos érzés vett erőt rajtam, úgy éreztem, mintha egész bensőm remegni kezdene és az a különös gondolat villant fel előttem, hogy minden rossz ebben a nagy, fejlett, idegen országban és csak az én hazám az egyedüli hely, ahol érdemes élni! Nem tudtam, mi történt velem, valami titokzatos sühogást, szellemszerű susogást hallottam,

mintha a levegőből szállna felém egy nagy, erős, felemelő érzés, amely abból az érthetetlen susogásból fakadt és amely egész bensőmet betöltötte. Felnéztem és keresni kezdtem a susogás okát.

Nagy nyárfák voltak a Spree folyó mellett, melyeknek üde leveleit a tavaszi szellő lengette és azok ott a Spree mellett susogtak a tavaszi reggelen, éppen olyan sejtelmesen, mint azelőtt húsz évvel, gyermekkoromban, ott a Bakony-ér partján. Végtelen ellágyulás vett rajtam erőt és előttem egyszerre mintegy varázsütésre felvillant a bakonyi táj, a vércsefészkek, a szegény Elemér és csomó emlék, ami mind nem volt egyéb, mint a honvágy egy-egy előhírnöke. Amely mind csak azt jelezte, hogy a messze idegen üres, kietlen lett előttem, mert rám nézve elvesztette minden vonzóerejét, engem a hazai föld hívott, nekem el kellett mennem haza, egész bensőm ezt követelte tőlem, mert hirtelen, a nyárfák sejtelemszerű susogása által életre kelt bennem a vágy, hogy hazatérjek édes otthonomba és sohase szakadjak el attól

a földtől, ahol gyermekkoromban oly sejtelmesen suosgták a nyárfák, azok a nyárfák, melyek ott a Spree vize mellett is rám talál-
tak és sejtelmes levélnyelvükön azt suosgták:
„Az édes otthon nem itt van, hanem ott, a
Bakony-ér mellett, ahol mint nagy fatestőrök
sorfalat állnak a magas, szálas nyárfák, azok
a nyárfák, melyeknek a gyökere az édes
anyaföldben nyugszik.“

1
dél
na
fű
az
ból
ka
mi
ő l
sél
l
ér
rül
pe
ba
ko
ro
tal

B Ú C S Ú

Kovács János kis hivatalnok volt, egy vidéki városban. Fiatal korában került oda és nagyon elégtelen volt. Ezért megmozgatott fűt-fát, hogy elkerüljön onnét. Egyszer már azon a ponton volt, hogy kiszabadul börtönéből, de a sors másképen határozott és nem ő kapta meg az ígért állást. Ekkor hogy valamiképen kárpótolják, előléptették. Azonban ő kénytelen volt maradni vidéki számkivetésében.

Huszonöt év mult el így és nem tudta elérni egyetlen vágyát, hogy a fővárosba kerülhessen. Végre egy napon megjött a nagy pecsétetes levél, mely meghozta számára a szabadságot. Elérte huszonöt év keserves várakozása révén azt, hogy felkerülhetett a fővárosba. Még tíz napja volt ügyei rendbehozatalára és a látogatásokra. A bucsuzásokkal,

amelyekkel az ismerőseinek tartozott, hamar elkészült. Bútorait is elcsomagoltatta, azok is útra készen állottak. És ő mégsem volt készen az indulásra, ő még mindég bucsuzott, nem ugyan emberektől, de tárgyaktól, a várostól, a vidéktől, a házaktól, sőt még az egyes kirakatoktól is.

Huszonöt év nem semmi az ember életében, hisz nem sokszor cseak annyi adatik az ember részére élni. Kovács végigment a városon és meg-megállt egy-egy épület előtt, mert úgy érezte, hogy lelkének köze van ezekhez az épületekhez és neki kötelessége azoktól elbucszni. Istenem, azok egyszerű vidéki épületek voltak és most előtte mégis bírtak valamelyes érdekességgel. Az egyik nagy bérház volt, de mikor ő ide került, még kecskék legeltek a helyén és ő minden nap eljött ide évekig, mert innét végig lehetett látni az egész völgyön, amelyben a kis város feküdt. Aztán felépült a ház, akkor meg azért jött el idáig minden nap, mert itt volt a dohánytőzsde és ő minden nap ott vette meg a szivarjait, amelyek napi szükségletre neki kel-

lettek. Már tudták a szokását, jól ismerték, hogy milyen szivarra van szüksége, szó nélkül eléje tették a dobozt és ő örült ennek a figyelemnek. És mindég jó kedvvel távozott onnét, mintha nagy szívességet tettek volna vele, pedig semmi más nem történt, minthogy megszokását kielégítették.

Aztán elment a nagytemplomhoz, amelynek mélabús óraütését annyira szerette. Ki is számította egyszer, hogy amíg a toronyóra tizenkettőt üt, addig ő huszonegy lépést tud tenni, ami éppen annyi, mint a hivatalából a vendéglőbe. A vendéglőben az ő helye mindég fenn volt tartva az ablaknál a sarokban. És onnan ő nemcsak az egész étkezőhelyiséget áttekinthette, de az uccán járókat is állandóan megfigyelhette. És ezt huszonöt év alatt minden nap meg is tette, míg a szivarja tartott. Ezt oly pontosan tudta és oly pontosan kiszámította, hogy mennyi idő kell onnét neki, míg visszatér lakására, hogy jóformán minden mozdulatával tisztában volt, sőt azaz is, hogy mennyi időre van minderre szüksége.

És ez a nagy ismerése a körülményeknek bizonyos jóleső érzéssel töltötte el. És ez a jóleső érzés, ha nem is maga a boldogság, de bizonyos faja annak. Most hogy aztán megjött az áthelyezés, mindennek meg kell változni.

Mikor ott ült az étkezőhelyiségben, megszokott helyén és látta az embereket az uccán elvonulni, mind az járt az eszében, hogy az ő számára már csak háromszor, kétszer, aztán meg csak egyszer mennek el az üvegablak előtti kisvárosi ismerősei, mert rája nézve ez az egész környék megsemmisül.

Este elment a színházba, ripacs társulat játszott, de mindenik előtte játszott, jóformán neki játszott, mert ő ott ült szokott helyén. A jegyszedő nem kért tőle jegyet, hanem udvariasan köszöntötte és a helyén már várta a kikészített színlap, amely minden előadáskor várta őt. Két nap múlva aztán majd hiába várja, ő többet nem ül erre a helyre.

Kovács csak most kezdett gondolkozni ezen, hogy tulajdonképen ő boldog-e, hogy elérte célját, vagy pedig vele nagy szerencsétlen-

ség
tör
év
sz
És
két
hel
S
lyis
hoz
me
pil
hat
cs
fek
na
mo
ny
rer
és
eze
zse
sál
az

ség történt, amely arra irányul, hogy összehozza az ő megszokott kényelmét. Ő huszonöt év óta ehhez volt szokva, de úgy hozzá volt szokva, mint a boldog házasok egymáshoz. És ez a sok megszokott, apró, jóleső figyelem két nap alatt, mind megsemmisül számára és helyére csak bizonytalanság jön.

Színház után vacsorázni ment, abba a helyiségbe, ahol cigányzene szólt. A pincér hozta az ételt és a lapokat. Nem kérdezték, melyiket akarja, ismerték szokását és minden pillanat alatt kezeügyében volt, mintha láthatatlan rendező osztogatná parancsait. Vacsora végén a trabukkozó levágva szipkával ott feküdt előtte, gyufát gyújtott a pincér és ő nagy kényelemben szívta szivarját. Csak most látta tulajdonképen, hogy ő milyen kényelemben élt. Már-már dühös volt saját szerencséjére, hogy elérte küzdelmei végcélját és megszabadulhatott innét. Hazamenet mind ezen gondolkozott, aztán gépiesen belenyúlt zsebébe, kivette a kapukulcsot és betért lakásába. Mikor lefeküdt, még egyszer megnézte az ismerős falakat, aztán búsan sóhajtott:

— Már csak két nap!

Az utolsó nap a kirakatoktól bucsuzott, mindenik előtt megállt egy-egy percre és visszaemlékezett, hogy mi mindent vásárolt ezekben a boltokban. Ezen visszaemlékezések kapcsán felidézte emlékeit is, melyek föléledtek lassanként benne. És egyszer csak úgy látta, hogy ez az ő számkivetése, ez a völgyben fekvő kis vidéki város tulajdonképpen kedves kis hely, amelyben nincs ugyan meg a világváros lázas forgalma és izgatottsága, de van benne valami más, amelyet a nagy város nem képes lakóinak megadni. Itt a békés, a nyugalmas, a megszokottság ápolásában lakozó csendes boldogság honol, amely most meg fog szünni őreâ nézve, mert hisz ő bele-sodródik az örökké izgatottan élő forgatagba, amely nem ismer nyugvást, nem ismer gyöngédséget, sem figyelmet, amellyel a vidéken élő emberek egymás iránt viseltetnek.

Majd az emberek arcát kezdte lémlelni és úgy tetszett neki, hogy minden ember arcán bizonyos szomorúság ül és mikor megszólítja őket és beszélget velük, a hangjukból érzi,

hog
ból
mik
még
ker
össz
lyet
hog
káss
nek

M
ször
han
válj
hog
fog
szél
éve
az
és
záj
mi
Ko
soly

hogy azok mind sajnálják őt, hogy ő körük-
ből távozik. Csudálkozása csak fokozódott,
mikor hivatalnoktársával találkozott, akivel
még az első évben, hogy ebbe a kis városba
került, valami csekélységen, nagy idegesen
összeveszett és abból oly harag támadt, me-
lyet mind a ketten mind a mai napig ápoltak,
hogy mért, azt maguk sem tudták, de megszo-
kássá lett bennük a harag és ők kötelességük-
nek tartották azt ápolni.

Most ez a hivatalnoktársa udvariasan kö-
szöntötte őt, aztán odalépett hozzá és nyájas
hangon kérte, hogy felejtsék el a multat és
váljanak el, mint jó barátok. Kovács érezte,
hogy társának igaza van, barátságosan kezét
fogott vele, aztán beszélgetni kezdtek s a be-
szélgetés vége az lett, hogy ők, akik huszonöt
éve nem beszéltek, karonfogva mentek végig
az uccákon, az emberek nagy csudálkozására
és nagy örömére. Sokan oda is mentek hoz-
zájuk és szavakkal is kifejezést adtak örö-
müknek, hogy ők ketten szépen kibékültek.
Kovács gyönyörködve nézte az emberek mo-
solygós képét, mely felé mosolygott és lelké-

ben úgy érezte, hogy jóleső érzés, ha az ember jó lelkek között élhet, ezek a kis város lakói pedig azok.

Estére kelve, mikor az utolsó nap is elmúlt és neki másnap indulnia kellett, Kovács nem érezte többé azt az örömet, melyet a városból való távozás benne kelthetett volna, talán pár évvel ezelőtt. Nem, ő nemhogy nem érzett többé örömet, hogy felkerül a fővárosba, a szomorúság és a fájdalom egy faja töltötte be lelkét. Azt érezte, hogy ő holnap el fog veszíteni valamit, valamit, ami értékben talán ki sem fejezhető, valamit, amit ő, az ő személyes tulajdonaival vívott ki maga számára, azon évek során, melyeket e városban kellett töltenie.

Szomoruan ment haza lakására, amelyet ezelőtt szintén gyűlölt és amelyet most már megszeretett. Kedvetlenül feküdt ágyba, magára húzta a takarót, csakhamar elaludt és másnap arra ébredt, hogy kopognak ajtaján. A házmester költötte fel, indulnia kellett.

Ez volt az első, amely kizavarta megszokottságából. Sietve felöltözött, elbucsuzott a

házbeliektől, ami nehezeire esett, aztán kihajtatott a vasúthoz. Nagy csodálkozására ott találta majdnem összes ismerőseit. Mind eljöttek, hogy búcsút vegyenek tőle. Kovácsot ez annyira meghatotta, hogy elfogódott és kis hijja, hogy sírni nem kezdett. De erőt vett magán és aztán felült a vonatra. Mikor elindult, feléje lobogtak a búcsút intő fehér kendők és ő sokáig integetett vissza a búcsuzóknak.

A vonat ezalatt lassan haladt fölfelé a hegyi pályán, hogy a völgyből kiérjen. Kovács az ablaknál állt és nézte a völgyet, ahol ő, mint azelőtt mondani szokta, a száműzetését töltötte. Most ez a száműzetés végérvényesen lejárt és ő ment el, valahová máshová, amely nem az volt, nem az a kedves völgy, ezzel a kedves várossal és azokkal a kedves, figyelmes ismerősökkel.

Már a hegytetőre értek és ő még mindig visszaneézett a völgybe, ahol a városkát sejtette. Szemei egyszerre könnyekkel teltek meg és ő azon vette észre magát, hogy sír, keservesen sír, mert úgy érezte, hogy ő sze-

gényebb lett valamivel, ő elvesztett valamit, amit a nagy város nem fog neki megadni. És felsóhajtva szomorúságán, önmagától kérdezte:

— Vajjon, ha elértünk valamit hosszú küzdelmek után, az mind ilyen fájdalmas-e? Vagy talán a küzdő embernek egyetlen jutalma, amit a földön nyerhet, a fájdalom?

Összeszedte magát és vállat vont:

— Eh, szívtelennek, érzéstelennek kell lenni, mert azé a világ!

Ez volt az első szó, mely őt, a nagy város lakóihoz tette hasonlóvá.

Fu
van
meg
a be
len k
kike
vala
a ve
célja

So
hód
van
men
„To

H
kop
meg

„TOUCH WOOD“

Furcsa játék az élet, amely játéknak megvan a maga külön ellenjátéka; amely az élet megsemmisítésére tör. Ennek a fegyverzete a betegségek, a szerencsétlenségek, a véletlen balesetek; ezek ellen kell védekezni, hogy kikerüljünk az ellenerőt. Ezért kell keresnünk valami kis fétist, akiben bízva, megküzdjünk a veszélyekkel, hogy életünk simán folyjék és céljainkat elérhessük.

Sokan vagyunk, akik „Szent Antalká“-nak hódolnak, benne bizakodva; de nagy táborban a „fakopogtatóknak“ is, akiknek biztos menedékük a magikus erővel felruházott „Touch wood“.

Hogy egészség legyen a háznál, meg kell kopogtatni az asztalt, hogy sikert arassunk, meg kell koccantani a szék sarkát és minden

és minden alkalommal meg kell kopogtatni a szék sarkát és minden és minden alkalommal meg kell kopogtatni a fabútorokat, ha valamely vágyunkat megemlíjük; nehogy az el-lenerő meghiusítsa aztán azt, De hát ha már most az uccán séta közben beszélünk terveink-ről, ahol nincs kéznél asztalsarok vagy fabú-tor, mit koccintunk meg akkor, hogy az ellen-erő kártékony babonája ellen kivédjük ma-gunkat? Mi mást, mint a kedves kis szent tölgyfából készült maskottot, a „touch wood“-ot.

Ez hű barát, amely kicsiny testével megvo-nul hol a mellényzsebben, hol az óraláncon, csak azért, hogy a kívánt pillanatban kéznél lehessen. Büszkén hirdeti ő, hogy királynők hordják őt karpereceiken és nélküle lépést sem tesznek az élet útjain. Szent tölgyfából készült az ő kerek teste, amelyben két gyé-mántszem pislog az ember felé. Két karja, amelyet feje fölött összekulesol, drága fémből van, úgyszintén két rövid lába, melyeket ké-nyelmesen összefon kövér teste alatt. Okos fején összefutnak arcvonásai, csak két nagy

sze
tes
I
né-
erő
rej
tu
be
„S
mi
dál
lér
ke
m
ge
ny
íg
..K
A
M
Is
Ig
M

szeme csillog elő gyémánt fénnel gömbölyű testéből.

Ha meglátja valaki, kis mesebeli gnomnak nézné, pedig hű talizmán ő, aki állhatatos erővel harcol a gnómok, ungok és sylphek rejtélyes, ellenünk törő csapata ellen. Jól tudja ő, mik a Zodiac jelei. A „Halak“ idejében az ametiszt, a „Rák“ idején az agat, a „Scorpiónál“ az opál és így tovább az állatöv minden korszakában más és más. Nagy tudásu mágus a kis „Touch wood“, nagyhírű lényét mindenki ismeri, de igaz történetét csak kevesen tudják. Pedig kedves és csodás, bájos módon mondja ő el saját történetét, kis csillogló versekbe foglalva és hirdeti az ő sajátos nyelvén mindenkinek azt, mikor önmagáról így énekel:

„Kelet böles lelkétől születtem én
A régi misztikus idők idején!
Már a föld legelső napjain
Ismert voltam össz' égajlain.
Így utaztam a Mórokkal már
Midőn győztek a spanyol honán!

A britt partokon feküdtem hajótörötten
 Midő a nagy „Armada“ útra kelt velem.
 Halljátok üzenetemet és eszetekbe vésétek,
 Világ híres igényimet ki ne nevéssétek,
 Magam hárítom el majd a bűbájt
 Mellyel, a gondtalan gőg engem bánt,
 S ha könnyelmű gőg száll szívetekbe,
 Melyet támaszt jó szerenese
 Elhagy — ezt tudjátok — a jó sors azonnal
 De gyorsan mentsétek meg „Touch wood“-dal!
 Tömör tölgyből való varázs fejem
 Érintsd meg, ha bízol bennem
 Ugy a boldogság, melyet lényem takar
 Biztosan és hűen hozzád hajol.
 Barátidnak mondj el mindent szépen
 Hogy büteli arcunkat én mosolyra készítsem.
 Soha ne próbálj semmit nélkülem
 És tartsd a „Touch wood“-ot közeledben.
 Most olvasd, tanuld és jól megjegyezd
 E tréfás és egyben böles verseket.
 És ha bizalmadat bennem találod,
 Ugy ígérem — leszek hű Talizmánod!“

Ime az ő bemutatkozása, hűen tolmácsolva

saját
 ő ig
 kell
 woo
 ilye
 lega
 lelk
 Men
 az c
 élet
 gye
 és s
 amí
 van
 egy
 társ
 erő
 héz
 Ak
 rész
 dás
 tére
 ma
 kop

saját szavait. Ebben benne van mindaz, amit ő ígér és amit önmagáról tud, a többi annak kell lényéhez hozzáadni, aki hisz a „Touch wood“ magikus erejében. Pedig jó hinni az ilyen kis talizmánoknak, ha másért nem, legalább csak azért, hogy az ember a saját lelkét megnyugtassa és gondjait megossza. Mert az ilyen kis Maskott mindenről tud, ami az emberrel történik, hű kísérője az ember életének, aki magához veszi őt, hogy vele legyen az élet változó esélyeiben és a gondok és szorongások egy részét átruházza rá. És amíg ő küzd, harcol, hadakozik, mindig megvan az az édes megnyugvása, hogy nincs egyedül, mert mellette van az ő kedves kis társa, a „Touch wood“, aki leveri az ellen-erőket és magikus hatalmával elhárítja a nehézségeket, hogy az ő céljai sikerülhessenek. Aki szereti a hazárdjátékokat, aki szeret merész és veszedelmes utakat tenni, vagy a vadászat szerencsáját keresi, vagy a lóverseny-téren akar sikert aratni, az sietve vegyen maga mellé ilyen kis talizmánt; őt idézve, őt kopogtatva a válságos pillanatban.

Milyen nagyszerű élvezet az, mikor kint a nagy „gyepen“ starthoz állnak a paripák és az ember kezében szorongatja a ticketeket és egyre kopogtatja a kis maskott fejét, így sóhajtozván: „Touch wood“-om el ne hagyj, csak benned bízok, csak te menthetsz meg — senki más!”

És a lovak erre elindulnak és minden izmukat megfeszítve futják a pályát. Szemünk a lovunkat kíséri, kezünk pedig az ujj-bütyökkel kopogtatja a kis talizmánt. Az izgalom egyre nő, a lovak a célhoz közelednek. A mi lovunknak nyerni kell, de két oldalról is szorongatják. Fej, fej mellett jönnek, emberi erő nem segíthet, csak a maskott mentheti meg a lovat. Az ostort erősen forgatják, szegény pára csupa tajték és csodát művel, mintha valami láthatatlan hatalom adott volna még új erőt neki, mert a végső küzdelemben sem marad le, sőt csodák-csodája, fejhosszal előbb éri el a célt, mint másik két társa. Mindenki álmélkodik a győzelmen, senki sem érti, hogy nem tudták leverni és azt a pár centimétert nem bírták behozni ellenfelei. Még a zsoké-

kat is megvádolják, mert nagy tétek vesznek el; minden hiába, a mi lovunk győzött és éppen eléggel győzött arra nézve, hogy elnyerje a nagy díjat és míg az emberek bámulata tart és míg nem értik, hogy mint történhetett ez, azalatt mi boldog mosollyal tesszük zsebre a nyereséget és ha senki más nem, de mi tudjuk, hogy miért nyerte meg a mi lovunk a versenyt; — mert velünk volt a maskott, a kis „Touch wood“, aki jól tudta, hogy mi csak benne bízunk, azért nem akarta, hogy csalatkozzunk benne, levert minden feltolakodó ellenérőt és győzelemre segített bennünket.

Lelkünkben hálaérzés ébred és szinte megcirogatjuk nagy örömünkben a kis talizmánt, így szólva hozzá: „Köszönet, ezer köszönet, csak te benned van az én hitem és soha el nem hagylak, de e perctől kezdve még inkább hiszek neked, te édes, te drága, te hú kis társam, búbájos Touch wood-om!“

Ha pedig hazard dologba kezd az ember, legyen az játék, vagy vállalat, akkor meg kétszeres erővel fogódzkodják meg az ember a menekvést ígérő talizmánba. Ő megtesz

mindent, amit csak tehet és ha ennek dacára nem sikerülnének a dolgok, úgy bizonyára nem ő volt a hibás, de az ellenérők még az ő hatalmánál is erősebbek voltak.

Szót szóba fűzve és mindent egybevéve, a dolog lényege talán nem más, mint önvallo-más. És ez az önvallomás azt sejteti, hogy én bízik a kis maskott erejében és szeretem a talizmánt és ezért szeretném, ha mások is, tőlem távol levő messze idegenek is behódolnának neki, pártjára állnának és bíznanak benne és sikereik esetében jóleső érzéssel simagotnák meg a kis „Touch wood“-ot.

Edig szól az ének, előbb a „Touch wood“ danolt önmagáról, aztán én énekeltem róla. Hívó és hitetlen, messze vagy közelben, ki járod az élet szeszélyes útját, szerezd meg magadnak e hű társat és bizton hiszem, hogy meg nem bánod, sőt hidd el, lesz hű talizmánod!

GYÁSZFENYVES

A kertemben jártam, az én szomorú kertemben, amely másmilyen, mint a gyümölcsöt termő virágos kertek, ebben nem az öröm kél életre a fák virága révén, ebben szomorú növények hirdetik a fájdalom emlékét, ebben bánatosan hajol le a fűz és magánosan áll a tuja, a komoran sorakozó fenyők között, hogy lassan, bólogatva, a folyondárra és az örökzöldre, az elmulást hirdesse. A kelet világában külön neve van ennek a kertnek, „Gyászfenyves” néven ismerik. Olyan kert ez, amelynek ültetvényei nem a kikelet érkezésével szaporodnak, hanem az elmulás pillanatában, ha valakinek eltávozik a földi életből olyan barátja, rokona vagy ismerőse, akiben a szeretet révén lelke része élt, akkor fölkeresi az ember ezt a gyászfenyvest, ezt a szomorú kertet és ez elhalt emlékére ültet fenyőt vagy smaragdszínű

tuját, vagy az örökkévalóságot hirdető borostyánt s aztán az így életbeszökkenő fa, míg nő, fejlődik és él, hirdeti az elhunyt emlékét.

Kertemben jártam, a gyászfenyvesben voltam és ültettem ezüstlevelű seylmes fenyőt, mert elhalt valakim, akinek a lelke közel járt a lelkemhez s néha egy-két sugara melegséget sugárzott felém. Kis gyászfenyvesemben leültem a fenyő mellé és elgondolkoztam arról, akinek emlékére ezt most ültettem. Finom volt, kedves és okos, husz év fölött alig volt pár éve még s máris eljött érte a csontkezű halál. Az orvvadász, mely rutabbul még nem terített közülünk senkit sem le, mint ezt a kedves kis lényt, akit most közülünk magával ragadott.

Fiatalkor volt, szép volt, szerette az életet, mosolyogva ment az étellel szembe és kacagott rá és ígéreteket szórt felé és ő élte az ő kis életét, boldogan; táncolt, de a tánc mögött már ott leselkedett az öreges szemü nyilas, aki mindnyájunkat leterít. Táncolt és reggel felé egy tréfáért kiment a nádas felé a többiekkel, hogy ő is lássa, amint a hajnalpirban érkező récék szállonganak és a húzó vadkacsát táncol-

sai sorra aggatékra szedik. Kis mulatság volt, kis öröm, kis fiatal lendülés s ez elég volt, a halál elcsipte őt! Először csak szurást érzett, a hátán hideg futott át, mintha ismeretlen kezű lény nyult volna hozzá, aztán köhögni kezdett, aztán jöttek a lázak, újra a lázak és napok multak, hetek teltek, hónapok huzódtak s a láz játszott kis szervezetén, mint a vihar-szél, mely átbug az aeol hérfán. Szeme fénylett, mintha fáklyák égtek volna benne, de ezek már a túlvilág rőzsetüzei voltak, melyek a halálos kór nyomán kigyultak szemében. S ő ott feküdt kis ágyán s nézett maga elé és látta fogyó szervezetével mindjobban érezte, hogy valaki a távolból jön, jön felé és az ha egyszer közelébe ér, meg fogja a kezét és viszi, viszi magával, ellentmondást nem tűrve, kérlelhetetlenül. Titokban, hogy szerettei ne tudják, készült erre az utra, megkérte látogatóit arra, hogy imádkozzanak érte azért, hogy ha már el kell menni ebből a világból, abba a másikba, akkor legalább fájdalom nélkül mehessen el.

Mint a pehely, mint az árnyék, mint a kis virág, olyan gyöngé, olyan erőtlen volt már a

vége felé. Csak a szeme fénylett, a szeme élt még, az volt még benn az életben. S egy reggel azt is lecsukta aztán s egy-két sóhaj után követte néma parancsolóját, elment s mi nem látjuk többé. A Blondi kutya hiába futja be a lakást, nem találja többé. Testvéreink gondos szeretete nem szerez már meglepetéseket, az öröm tüzét nem gyújtja már föl sem szülei szemében, sem azok szemében, akik szerették őt. Ugy elment, mint ahogy a finom pehely eloszlik a légben vagy ahogy a gynöge virág lehull, eltűnik, tovaszall. Nekünk nem marad más, csak az emlék és az emlékezés a gyászfenyves révén. A gyászfenyves, az én gyászfenyvesem, mely gazdagabb lett ő révén egy finom, hamvas fenyőfával, amely mellett ha megállok, ott látom magam előtt, látom küldelmét a halállal, látom elmulását s látom, amint fiatal leventék vállaikra veszik koporsóját, elől fátyol borítja a Szirmayak grófi címerté, mögötte könny áztatja mindenkinek szemét. Szomorú menet, az örök törvény parancsának a teljesítése, törvény, mely alól nincs fölmentés, törvény, amelyet a holtak hir-

detnek nekünk, mikor nyugvóhelyeikről azt olvassuk le: „Voltunk mint ti, lesztek, mint mi!“

És most, kis fenyőm mellett állva, hadd gondoljak vissza a kedves Mani grófnőre s hadd mondjam meg neki, hogy nem lett volna szabad elmennie, addig, míg el nem táncoljuk együtt a kállai kettőst; „a kállai kettőst“ ez volt bucsuszava hozzám, mikor már csak alig pislogott az élet fáradt kis testében. De ő elment a szomorú táncrea, ameyre élőt senki nem vihet magával, mert annak a lépései, annak a fordulatai túl vannak a mi földi létünk határain.“

Az elmuló emberből mi marad vissza? Az az érték, amely benne élt a földi salak között: Férfinál a szellem ereje, alkotása. A nőnél, leánynál: a bája, a léleknek ez a finom napsugara, amely aztán bevonul, belopódzik a többi ember lelkébe és játszadozik az emlékezet révén, az élet folyamán. S ezek a kedves emlékek azok, amelyek az élet szürkességében fent lebegtetik az ember lelkét, egyensúlyozzák az

élet küzdelmeiben, fölemelik a fejét a nehéz órákban, mert ezek olyanok, mint a szürke égből előtörő napsugarak, amelyek felvilágyozzák s örömeire keltik az embert.

Napsugár az ember öröme! A kedves lélek épp ilyen napsugár és ha ilyen lélek kialszik, akkor az ember érzi, hogy elvesztett napsugarat, szegényebb lett a napsugárral, amely az ember lelkében játszadozott. Pedig nem sok egyéniség képes, legyen férfi vagy nő, olyan jóleső érzést váltani ki az emberek belsejéből, hogy azok az ő révén a napsugárra gondoljanak. Nagyon kevés lény jár az életben, akinek olyan tiszta lelke, meleg szive, nemes benseje legyen, hogy mikor mellette vagyunk, az ő egyénisége révén a napsugárra gondoljunk. Pedig ő ilyen volt, szintiszta napsugár, mindenkinek melegséget sugárzó; csak örömet, csak jót, csak bájt, csak derűt jelentő kis egyéniség, akit most, hogy elment, most mindenki keres, hogy hova lett. A csillagászok lehetnek így, mikor egy-egy csillag, melynek fényét ők ismerték, helyét tudták, egyszerre csak eltűnik, megsemmisül, — kiment a világ-

ból, a csillagvilágból, így ment ki a kis Mani grófnő a mi világunkból.

A gyászmisén, a templom hűvös hajójában, mikor imára hajtottam fejem, zenét hallottam, halk zenét, mintha láthatatlan hangszereken, angyalok és szeráfok muzsikáltak volna, abban a hűvös környezetben, ahol minden tisztult alakban él már, olyan tisztult alakban, amelyről nekünk, földön járó embereknek fogalmunk sem lehet. Zenét hallottam, a zene szólt, csoda melódiák hangzottak és mintha az oltár körül fehér fátyolfelhő huzódott volna, fehér fátyolfelhő, amelyet a mi könnyes szemeink láttak s ezen a fehér fátyolfelhőn vonult Mani grófnő a fehér birodalomba; ahol fehérek a fák, fehérek a virágok, fehérek az angyalok s minden fehér és mindenki fehér, mert ide csak olyannak szabad belépni, akinek fehér a lelke és az ő lelke fehér volt!

S míg mi szomorúan nézünk utána, hogy elment és itt hagyott bennünket, azalatt nagy öröm van a fehér lelkek birodalmában, mert kedves, tiszta, fehér lélek érkezett közéjük.

Méltón is fogadják őt. Eléje mennek a virágok és meghajolnak előtte, „üdvözlégy közöttünk jó lélek!“ Meghajolnak előtte az anyyálok is, hogy testvérként üdvözlőjék, s ő meg közöttük, melléjük áll és olyan egyforma lesz a többi anyyallelkü lénnel, mintha mindig közöttük élt volna s az a pár év, amit a földön töltve átsuhant, csak kis távollét lett volna az ő részére.

És a zene szól. Ott rezeget körülöttünk a csodálatos melódia, mely lassan egybe vegyül az orgona hangjával, a pap felénk fordult most, mintha jelezné, felszállt a mennybe! Lelke már messze jár egy boldog tiszta világban, ahonnan a napsugarat küldik le a földre.

Kövünk a templomból s valóban a napsugár áttör a téli égbolt felhős egén s ott játszadozik mindnyájunk halavány arcán. Megismerem ez az ő üzenete! Mielőtt eltűnök az emberforgatagban, sírjára gondolkodok, mely valahol a falú alján fekszik s ima-sóhaj száll föl lelkemből, melyet felé küldök:

„Virághullás sirja van ott,
Porló teste legyen áldott. Amen!“

irá-
zöt-
ya-
egy
lesz
dig
föl-
lett

eso-
l az
ost,
lke
an,

ap-
ott
án.
tű-
ok,
haj

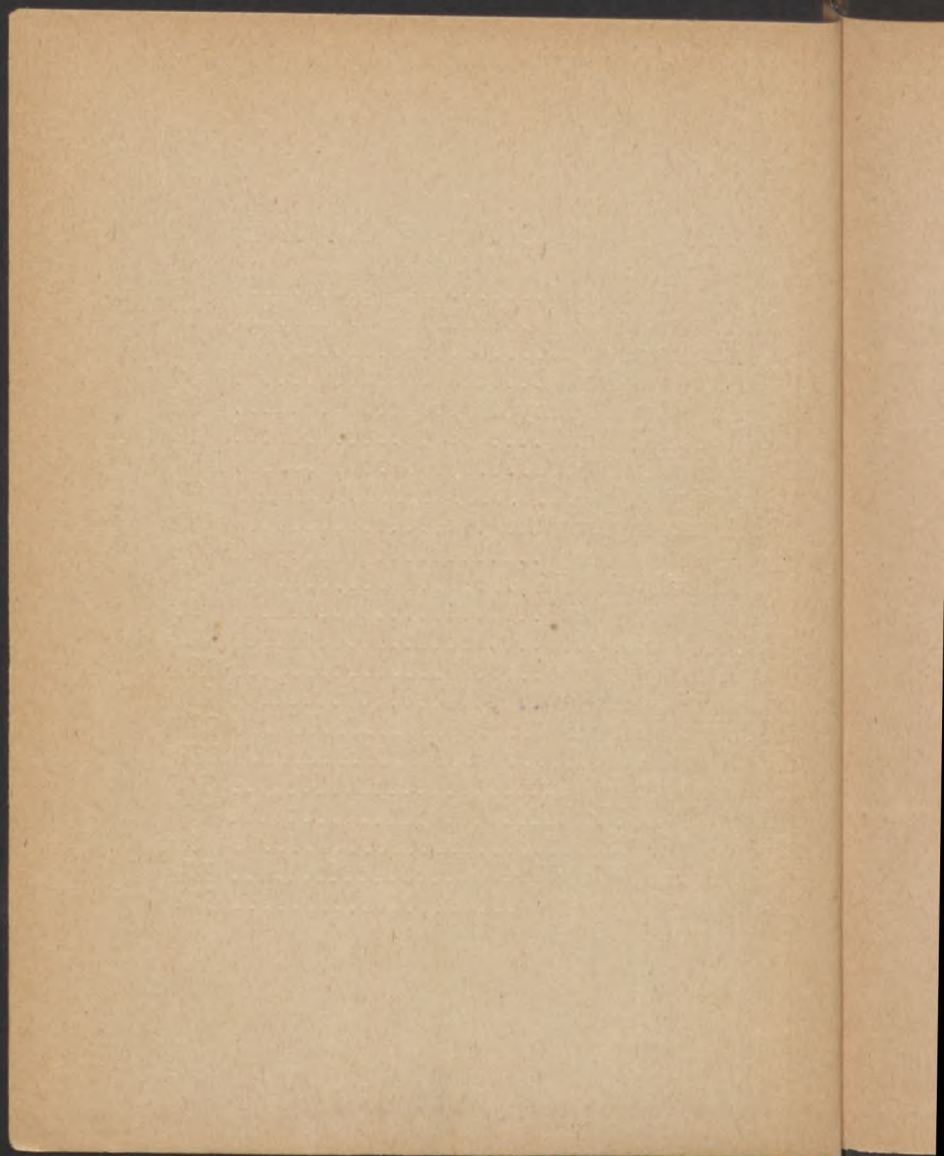
T

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vanilia	5
2. A napimádó	12
3. Bujócska	21
4. A vén körtefa.....	30
5. Az elárvult fenyőfa	39
6. A zenélő óra	46
7. Sárgalevél	54
8. Nyári kép	63
9. A napsugárember	71
10. A sziklarózsa	78
11. A kabócás fiú	85
12. A sárga ház	92
13. Memento	103
14. A nagytemető.....	111
15. A hős halála	120
16. Sirkó album	128
17. Macska	137
18. Csapberek	146
19. A nyárfák	152
20. Búcsú	161
21. „Touch Wood“	171
22. Gyászfenyves	179

Méhistól barátságos

